

KEES SPRINGER BUITEN DE KERK.

(NOVELLE.)

't Was een erg koude Februarij-nacht. Van den hoogen kerk-toren klonken twee zware slagen; de torenwachter blies op zijn koperen instrument naar 't Noorden, Oosten, Zuiden en Westen treurig en schor een niet te onderkennen melodij. In de straten was geen leven dan van de nachtwachts, die harder dan gewoonlijk stapten en harder dan gewoonlijk schrêeuwden, welligt om den gierenden wind te verschrikken, die de gaslantarens deed rammelen en ongesloten zolderluiken onbarmhartig open en digt wierp.

Ter naauwernood had de klok dat tweede uur na middernacht verkondigd, of de deur eener kleine woning nabij het groote kerkgebouw, werd van binnen geopend, en trad een man van middelbaren leeftijd naar buiten, die evenwel terstond op zijn weg terugkeerde, als hadde hij zich bezonnen dat daar binnen nog iets voor hem te doen, of wel dat er 't een of ander door hem vergeeten was.

De kamer waarin hij wederkeerde scheen wel de eenige te zijn die zijne woning bevatte. Het was er schrikkelijk vol; ter regterzijde van den ingang ontwaarde men twee tamelijk lage bedsteden. Vóór eene er van, stond een oude teenen wieg; in die bedstede lag een zeer bleeke vrouw; in de wieg — waarover een zeer verschoten wiegekleed hing — kreet op den niet welluidenden toon aan zuigelingen eigen, een wicht van weinige dagen; in de andere bedstede sliepen vijf kinderen zóó gerust als kinderen slapen kunnen; ter linker

zijde van den ingang zag men een klaptafel staan, die wel het aanzien van een veeljarige lastdraagster had en — wij verzekeren het — nog verstandig genoeg was, van nooit dolzinnig te draaijen, hoevelen er ook om haar mögten aanzitten. Op haar vrij verweloozen rug stonden een aantal huiselijke noodwendigheden bijeen, welke men maar zelden in elkanders gezelschap ontmoet en, in dát uur althans, zou hebben verwacht in de kasten te zijn weggeborgen. Zeer nabij die tafel stond — dicht bij den muur — een kleine, geborsten kookkachel en daarnevens lag een meisje — van twaalf jaren ongeveer — op hare kniën, en blaasde door de gebolde handjes heen, boven een steenen comfoor, om de pap voor het kleine broertje te spoediger warm te hebben.

De man dien wij de woning zagen verlaten om haar zoo aanstonds weder binnen te gaan, nam het olieblakertje ter hand, — 't welk op een stoel voor de bedstede der vrouw stond, — beschouwde bij het schijnsel der kleine vlam de vrouw naauwkeurig, en zeide op droefgeestigen toon: Grietje! waarlijk Grietje, ik ben zoo bang om te gaan. Je bent vreeselijk slap, is het niet? Als je wat overkwam! De meester heeft gezegd dat zoo'n tweede koorts..... foei! ik mag er niet aan denken, je blijft zoo alleen met de kinders. Daar speelt het al klikke na twee. Kon ik je, éér dat ik uitga, nog maar wat versterkends bezorgen. Grietje, zeg, ben je waarlijk wat beter? Straks kreeg ik het al te benaauwd. Ik docht..... wat moet het worden, docht ik..... maar nu Grietje, zou ik het wagen? liever riskeer ik m'n heele bestaan dan jou in den nood alleen met de kinders te laten. Zeg dan is 't wezenlijk beter of.....?"

De zwakke vrouw sloeg de oogen op, knikte even, terwijl ze geruststellend poogde te glimlagchen en drukte zachtkens de hand van den man die de hare gevat hield.

— Nou dan in 's hemels naam," zuchtte de man „ik zie ten minste dat er nog geen kwaad bij is. Saartje weet je wat" vervolgde hij tot het meisje, 't welk juist den schreeuwenden kleine uit de wieg had genomen, „als Wimpje in de rust is dan moest jij voor moeder 'n sneédje weitebrood in de melk weeken, misschien zal 't haar smaken en morgen..."

— Weitebrood vader...?" herhaalde het meisje op verwonderden toon. „Gij weet immers wel dat er geen kruimel brood in den bak

is; morgen zoudt ge centen voor brood geven, de bakkersvrouw gromde van avond al, dat ik niet weer behoefde te komen als ik geen centen bragt, hê ze keek zoo zuur."

— Zuur! zuur!" sprak de vader binnensmonds. „Geef de helft van die pap aan moeder," besloot hij luide, „misschien dat ze er een paar lepels van zal gebruiken. Morgen zal ik centen geven; nacht kind! pas op dat ge niet in slaap valt." Een laatsten groet in de bedsteê; een vriendelijken blik der kraamvrouw en — nu voor goed verliet hij zijne woning. 't Was bijna in draf dat de man zijn weg door de ledige straten vervolgde. Hoorbaar sprak hij niet maar wél spraken er stemmen in zijn binnenste van verschillenden klank, en de bitterste stemme was die: van armoede in zijne woning!

De scherpe kou deerde den voetganger niet; aan 't einde eener zijstraat gekomen, wierp hij den blik naar een der bovenvensters van het hoekhuis en, ziende dat er achter de linnen valgordijnen geen licht meer brandde, mompelde hij: „al vertrokken!" hoorde te gelijktijd dat het carillon het kwart na twee verkondigde, en liep nog harder voort totdat hij ten laatste, buiten adem, het huis bereikte waar men hem toefde.

In het ruime vertrek waar wij thans den lezer binnenvoeren heerscht een bijzondere drokte, en toch is het een drokte van zeer geregelenden en — hoe tegenstrijdig het moge klinken — van zeer stillen aard. Twee personen zijn er zonder spreken met vlugge handen en vlugge blikken werkzaam om de boden van vreugde of droefheid, van liefde of haat, van winst of verlies van elkander te scheiden, met het stempel der herkomst te merken of wel op de beknoptste wijze saam te vereenigen. Indien gij nu even buiten de voordeur — waarboven het Nederlandsche wapenbord door een gaslantaarn wordt verlicht — uw oog op het karretje slaat, waarvan het achterkistje met hetzelfde wapen versierd is, en het bruine paard, 't welk er voor is gespannen, met de schellen aan zijn hoofdstel hoort ringelen, dan weet gij het zeker: dat binnen die kamer het stedelijk kantoor der Nederlandsche posterijen gevestigd is.

— Onbegrijpelijk," zegt een der beide heeren, terwijl hij met groote vlugheid — tak-tak-tak-tak — het ronde stad en datum-

stempel op de brieven drukt, „Laars heeft nog nimmer gemist, 't is onmogelijk dat we zonder hulp op tijd de postkar van hier krijgen.”

— Die weergasche scheele!” bromt de andere heer, „zoo waar als ik Flink heet, hij zal 'n flinken veeg uit de pan hebben. Springer,” sprak hij eenige oogenblikken later, maak jij als de wind 't pakket voor H..... op; hier zijn de aangeteekenden voor D.... Die weergasche scheele, 't slaat buiten al half.”

Kees Springer — de lezer van de Tijdstroom heeft hem terstond herkend — voldoet aan den wensch van den eersten commies, vormt den brievenstapel, slaat er eerst het binnen en daarna het buiten papier om henen, bindt en lakt, en H..... en D..... liggen weldra gereed op de lokettafel.

In weerwil dat de beide postbeambten met den meesten spoed hun werk vervolgen, verstrijkt toch het tijdstip voor het afrijden van de postkar bepaald, en 't is de postillon die, in zijn kraagjas gedoken, het kantoor binnen treedt.

— G'n avond Heeren,” zegt Jozef. „Bruin begint met z'n register voorpoot te krabben; da's 'n teeken heeren..... 't Is buiten koud.. hoor!

— G'n avond Jozef” klinkt Springers wedergroet, terwijl het weerwoord van Flink slechts een negatieven heilwensch voor den armen Laars bevat.

— Nog een beetje geduld Jozef,” herneemt Springer en rept zich nog meer, maar heeft ook medelijden met den postillon die koud is, en wenkt hem dat hij zich bij de gloeiende kagchel een weinig zal warmen.

Jozef laat zich geen tweemaal nooden, en terwijl de heeren hunne oogen en handen duchtig in 't werk blijven stellen, staat de postillon bij de kagchel; tuurt op de namen der steden boven de loketten; loopt, misschien wat ongeduldig, op en neder; kijkt nu eens eenige seconden naar 't werk der heeren en dan weder naar de post- en provincie-kaarten aan den wand, en, dat hij nu eens een eindje touw, en dan weder een snipper papier van den grond raapt, geeft het bewijs, dat hij zijn handen niet gaarne ongebruikt laat.

Daar wordt de deur op nieuw geopend. Arme kantoorknecht! arme Laars! arme scheele, zooals je niet zelden genoemd wordt, om-

dat je linker oog wat al te veel links ziet. Arme Laars! je krijgt van den eersten commies de volle laag; je heet een slaapkop, een..... wij zullen 't maar niet alles noemen; in één woord Laars krijgt méér dan te veel en zal morgen van den directeur nóg meer krijgen, dáár kan hij op rekenen. Laars evenwel is een rare; wij zouden ons verdedigd en bescheiden gevraagd hebben: „Mijnheer Flink, gesteld dat u een vrouw en zes kinderen hadt, en u vreesdet dat die vrouw op sterven lag, zoudt u dan nóg zeggen: de dienst voor alles? Zoudt u dan aan iets anders denken dan aan 't bittere leed dat u bedreigde....? zeg Mijnheer Flink?” maar — Laars is een rare, hij dént meer dan hij spreekt; hij antwoordt niet, trekt zijn duffelschen jas uit, hangt hem op de gewone plaats naast de loketkast, en schiet, zoo spoedig hem zulks mogelijk is, het glimmende kantoor jasje aan, en neemt zwijgend het werk van Springer over.

De postillon maakt in een oogenblik van toevallige — wij zouden zeggen — blik-ontmoeting, een knipoogje tegen den laatstgekomene, 't welk evenwel niet wordt beantwoord, warmt zich nog eens bij de kagchel; neemt in een halfomgewende houding een versch „klontje” uit de tabaksdoos; tuurt weder op de postkaart; en beschouwt ten laatste, blijkbaar ongeduldig, den duffelschen jas van Laars, — erg versleten hoor! slechte voering! geen lust om te ruilen; om de weërga niét hoor!

De werkzaamheden die nu, met een voltallig personeel, in allerijl zijn voortgezet, loopen op 't einde.

— Hier Jozef, den rijpas teekenen!” roept de heer Flink, en legt een papier op de tafel.

Jozef nadert, verzekert zich dat het aantal pakketten accoord is met het cijfer 't welk op de rijpas vermeld staat; neemt een pen, belikt haar eerst, doopt haar in den inkt en schrijft — of liever hanepooteert: *J. F. B. a. W. h.*

Met de pakketten onder den arm, wenscht Jozef den Heeren: „een goeden nacht;” ontvangt van Springer — Flink bromt iets onverschaanbaars en Laars weet al te goed dat hij geen „heer” is — een „goede reis” ten antwoord; verlaat met de verzekering, dat een reis onder de warme dekens wel zoo vrolijk zou wezen, het kantoor, bergt de pakketten zorgvuldig in het kistje van de postkar en —

vijf minuten later weerkaatsen de huizen het geraas van den nieuwsvervoerder over de straatsteen, en rinkelen de schellen van het vlugge postpaard, en klinkt de zweep van den postillon, die zijn kin al meer en meer in den kraag van zijn jas zoekt te bergen, en zich bijderhands achter de huif van het voertuig terug houdt, dewijl op dien kant de vlak noorden wind staat.

Nog geen tien minuten nadat de postkar is vertrokken, branden er op het kantoor twee lichten minder. De heer Flink heeft reeds den aftogt geblazen; Springer houdt nog eenige aantekeningen, en Laars brengt eenige zaken voor den morgenpost in gereedheid, om later, verspreid liggende pakpapier, touwen, pijpen lak en cachetten bijéén te zoeken en weg te bergen.

— Maar wat drommel Laars waaraan ligt 't toch, dat je nu in acht dagen tijds al tweemaal geboft hebt?" vroeg Springer toen hij tot vertrekken gereed, de oorkleppen van zijn pet onder zijn kin te samen strikte.

— Familiezaken m'nheer," antwoordde Laars.

— Da's 'n raar antwoord Laars," hernam Springer, „en als je datzelfde antwoord, even als de vorige reis, aan den directeur geeft, dan zul je hem woedend maken; 's nachts familiezaken dat klinkt wat al te vreemd..... De warmte van 't bed hé..... of....?"

Laars antwoordde niet.

— 't Is 'n heele toer voor 'n menschenkind," hervatte Springer, „om zich met een kou, die mijn vader ouwerwets noemt, uit de plooiën van 't bed te ontwarren, ik weet er 's morgens van meê te praten; warempel Laars, ik heb je zoo nu en dan wel eens in de wielen gereden, maar, op m'n woord van eer! ik kan toch niet hooren dat je wordt uitgebrand als 'n vuile kagchelpijp. Spreek morgen niet weêr van *familiezaken*; de directeur is goed, dat weet je, maar zóó'n antwoord, Laars, dat maakt hem woedend; hij denkt, dat j'em voor den zot houdt."

— 't Is toch de waarheid m'nheer!" zeide Laars.

— 't Is dan toch in ieder geval de waarheid in een duisteren vorm gestoken," hernam de surnumerair „de directeur maakt zich ligt boos indien hij eens anders meening niet dadelijk begrijpt. Zoo zijn er meer; 't vloeit altijd voort uit eigenliefde; is het niet dat men meent bespot te worden; men verwerpt ze toch, dewijl de „ik" te

hoog staat om te erkennen: 't kan waarheid wezen al begrijp ik het niet. Heb je zieken aan huis...?"

— Zou daar een ander om malen m'nheer?"

— Da's onredelijk gesproken," hernam Kees Springer. „Ik versta het al.... 't roodvonk heerscht; zijn je kinderen....?"

— Goddank! nee m'nheer!" viel de kantoorknecht in, en, Springer dacht aan Jaap, die altijd *goddank* zegt als ie 'n vraag wint. Laars zei het anders.

— Geen zieken," hervatte de surnumerair „dat dacht ik eigenlijk; ik dacht al, wie weet hoe naar het aan huis bij Laars gesteld is, en dan nog zoo'n roffel er bij!"

— Ik zeg niet dat we vrij zijn m'nheer!"

— Je vrouw misschien?"

— Nou!!" antwoordde Laars en maakte door den klem dien hij op zijn *nou* legde, dat kleine woord tot een groot verhaal vol van waarheid.

Springer heeft een bijzondere opmerkingsgave, en van het maken der gevolgtrekkingen niet minder. „Misschien al vroeg aan 't schoonmaken geweest; op togten gestaan; kou gevat; koorts. Kan ze geen werk meer doen?"

— Och!" zeide Laars, en meende er meê: wat raakt het een ander.

— Maar te drommel! waarom zoo geheimhoudend!" sprak de surnumerair weder, „ik stel belang in je omstandigheden, Laars, waarachtig! Kon ik je helpen ik zou....."

De kantoorknecht sprak — tot vreemden — nooit meer dan volstrekt noodzakelijk was; een enkelde reis kon hij — volgens Springer — loskomen; Laars kwam los:

— Helpen!" sprak hij harder dan gewoonlijk. „Kun jij m'nheer 'n dood zwakke vrouw uit 't kraambed helpen...? 'n schreeuwend wicht dat geen pap kan verdragen, aan 'n moederborst helpen? 'n meisje van twaalf jaren, knap en sterk genoeg maken om 's nachts te waken, en den heelen dag te werken? Kun jij m'nheer, 'n huisgezin van acht personen, met vier gulden 's weeks, aan brood en alles helpen, wanneer 'n mud aardappels alleen vier gulden kost en de huisjesmelker iedre week om 'n gulden komt...?"

— Maar Laars, ik dacht dat gij eens zooveel hadt," sprak Springer met verbazing, doch naauwelijks had hij die woorden geuit, of

een vloek — geen heel erge, maar toch een vloek — gleedt de kantoordeur binnen, en, ná hem volgde de persoon die hem het aanzijn gaf: de commies dien we straks zagen vertrekken en eenige sylaben van Simons klaaglied had opgevangen.

— Is Laars aan 't lamenteren!?" riep Flink op wrevelen toon; „hij moest z'n mond maar houwen, en God danken, dat ie 'n baantje boven duizenden heeft; en dan nog achterblijven, en zijn superieuren 't werk op den hals schuiven, dat ze in den haast hun eigen zaken moeten vergeten! Heb je m'n sleutel niet gezien? Waar duivel heb ik hem neêrgelegd! 't Is lekker weêr om een kwart uur voor gek te loopen. Laars waar heb je m'n sleutel? Wáár heb j'm weggemoffeld? Je knoeit en smijt altoos; alles in 't honderd! niets op z'n plaats.... Kom kijk er eens naar in plaats van te suffen."

— Niet gezien, wel eens kijken," is 't korte antwoord van den kantoorknecht, en, hij zoekt óp de tafels en onder de tafels en Springer zoekt ook, en Flink ziet in 't ronde en roept eenige minuten later: „Wel duivels! in m'n binnenzak! daar stop ik 'm nooit; da's in de drukte, door jou wegblijven geschied. Ik zal je bl..... leeren in 't vervolg."

Als je je kerkgeld hebt vergeten of wanneer het tusschen de voering van den zak is zoek geraakt, dan zijn er, die 'n leege hand presenteren; dat is slecht, „knoopen," is laag.

— Ga je meê Springer?" zeide Flink en wendde zich naar de deur. Kees had wel: „nee" willen zeggen, maar.... enfin! hij zei: „Ja," fluisterde den knecht in 't voorbijgaan iets toe, en Flink riep luide: „Scheele, eerst den vloer vegen hoor!" — Goeden nacht! sprak de surnumerair en de heeren verlieten de kamer.

Nog eenige minuten bleef de kantoorknecht werkzaam; alleenspraken hield hij nimmer; in den regel sprak hij weinig, maar denken dat deed hij altijd. — Er zijn veel menschen die 't omgekeerde doen. — Laars dacht aan zijn te huis en aan het noodige dat er ontbrak; aan den commies die wél een warme kamer op een vrolijken stand en 's middags een goede tafel in *het Prinsenhof*, maar géén doodzwakke vrouw en zes hongerige kinderen had; hij dacht aan den surnumerair, die wel eens zijn gal aan 't kookken had gemaakt — (voor 't óverkookken had Laars echter zorg gedragen) maar

getoond had, met ied'ren dag een dagje ouder en ook wijzer te worden; en eindelijk..... hij dacht aan dat laatste woord van Kees Springer en..... hij keek in den gang; men kon niet weten of er weêr een sleutel, een boek of een stok was vergeten... hij was alleen, geheel alleen; de lager gedraaide gasvlam deed hij tot een klein, een zeer klein vlammetje worden; in den regel is Laars kleinmoedig..... nu is hij angstig..... de nood!.... hij verstout zich... en..... brood zal er wezen! Den anderen morgen wás er brood.

't Is twee dagen later. Zoo even heeft Simon Laars het olievlammetje uitgeblazen, want, de eerste stralen der Februarij-morgenzon dringen helder en vriendelijk, door de ruiten van 't lage venster zijn woonkamer binnen. Moeder Grietje heeft gisteren op nieuw een stoot gehad, zoo geweldig dat de docter het ergste moest voorstellen. Laars heeft den geheelen nacht gewaakt, — alleen de twee uren van postdienst heeft hij er uitgebroken, — honderde malen heeft de vader in de bedstede van zijn Grietje gekeken en, hij heeft verbaasd gestaan over het rustige slapen der moeder.

't Is nu morgen. De twaalfjarige Saartje die met de andere kinderen de tweede bedsteê moet deelen, slaapt als een roos; zij is in den laatsten tijd zooveel slaap te kort gekomen, altijd optrekken met kleine Wimpje. Dezen nacht was 't anders geweest; 't kleine wurm had doorgeslapen — aan één stuk door, van tienens des avonds, tot nú toe, zeven ure in den morgen. 't Is alles nog stil in de kamer; Laars heeft bij 't bed van zijn Grietje een wijl zitten dommelen; daar staat hij op, treedt op de geborsten kookkagchel toe, en brengt weldra met een ontvlamden lucifer de spaanders aan 't knappen, het kolengruis aan 't knetteren en het water in den ijzeren ketel — die het deksel van de kouverdrijfster en etenkookster uitmaakt — aan 't sissen en zuchten en zieden, dat het voor den koud geworden waker een lust is om aan te hooren.

Daar komen een paar oogen door de gordijnen der tweede bedsteê gluren. 't Is een achtjarige jongen die zijn hoofd naar buiten steekt.

— Krijg ik weêr weitebrood vader, en boter d'r op?" zegt hij nog half in dommel, terwijl hij de oogen wrijft.

— Ook weitebrood hebben!" klinkt een zachtere stem in dezelfde

bedstede, en spoedig daarop weêr een andere stem: „Saar ik wil opstaan;” waarna de vermanende woorden van 't oudste zusje worden vernomen: „Stil toch kinders!... stil! Moeder zou wakker worden en klein broêrtje ook. Wacht Mieske, blijf jij nog 'n oogenblik rustig, ik zal m'n kousen aantrekken.... Nu ja!!! je *zult* weitebrood hebben; en als je zoet bent dan krijg je van middag vleeschlapjes ook, vader heeft 'n heele boel geld.”

De kleine familie uit bedstede No. twee, zit een half uur later om de verstandige — nooit draaijende — klaptafel, en nuttigen met graagte de kapitale boterhammen, die door de oudste zuster werden gereed gemaakt.

Gisteren voor 't eerst had de jonggeborene zich met der daad den titel van zuigeling mogen verwerven; 't was wel het regte niet geweest; geen leggen en genieten aan de volle moederborst, of bij gebreke van dien, aan den boezem eener andere moeder; neen, maar toch in stede van die dikke broodbrei, welke zuster Saartje had klaar gemaakt, en waarvan zij 't erge zonde vond, dat broêrtje hem gedurig uitspuwde; in stede van die broodpap had het jongske gisteren een moeizaam dopje in den mond gekregen, en gretig zuigende had hij met korte teugjes genoten, genoten — de verdunde koemelk door een gutta-percha dopje uit een Eau-de-Cologne-flesch. Sedert gisteren had vader geld gehad om 't hem te bezorgen, en nu, daar hij krijtende wakker wordt, neemt Saartje de versch gevulde flesch en geeft haar aan 't ventje, en al de kinderen van Simon Laars krijgen dien morgen — even als zij 't gisteren kregen — hun volle bekomst. Moeder slaapt nog; haar slaap is kalm, en haar ademhaling zeer geregeld; als zij wakker wordt, wacht haar een sneedje brood met een versch gesneden stukje rookvleesch.

— Vader, eet *gij* niets....?” vraagt Saartje, terwijl zij het koffijketeltje ter zijde zet, waaraan Mieske zich wel branden kan.

Laars antwoordde niet; wat er in zijn binnenste omgaat verbergt hij doorgaans voor iedereen, behalve voor de vrouw die hij lief heeft als zijn eigen. ... misschien als zijn beter *ik*. Saartje vindt het onbegrijpelijk dat vader zoo somber zit te kijken: Moeder slaapt zoo gerust; Wimpje heeft zijn behooren en ligt alweder met de oogjes digt; de koffij dampet en de broodbak is welgevuld. „Vader, eet dan toch! Wil ik 'n weitebroods-boterham maken?”

— Berg de boel maar weg; ik heb al genoeg!" klinkt het antwoord van Simon.

— Genoeg, da's vreemd," herneemt Saartje, „en gij hebt geen kruimel gegeten!"

— Zoo als ik zeg, Saartje!" antwoordt de vader, „ik ben meer dan verzadigd."

— Vader is ook nooit tevreden," dacht Saartje en zag dat de man met de hand zijn voorhoofd bedekte en vroeg, „of hij mogelijk pijn in het hoofd had gekregen."

— Neen Saartje. Hoe laat is 't?"

— 't Sloeg zoo even half negen, vader."

Laars stond van zijn zitplaats op, keek in de bedstede zijner vrouw en nam behoedzaam hare hand. De zwakke ontwaakte er van en zeide met een — wij zouden zeggen — dankbaren zucht: „Hé — heerlijk — geslapen!"

— Gelukkig! gelukkig Grietje!" zeide Simon, terwijl hij zijn liefste een zoen gaf. „Mogt het verder maar goed gaan!"

— 't Beste hopen -- Simon;" antwoordde Grietje. Simon knikte haar toe.

— Hier moeder, hier is wat lekkers, en wat versterkends," sprak de kleine huishoudster, die, zoodra zij het ontwaken der vrouw had vernomen, met het gereedstaand ontbijt de bedstede was genaderd.

Op het gezigt der welkome versterking glimlachte de zwakke kraamvrouw, en sloeg een blik op haar echtvriend, waarin dank en bevreemding te lezen was. „'t Was niet noodig — 't kost te veel," zeide zij zacht, maar Simon schudde geruststellend met zijn hoofd, doch bromde onhoorbaar tusschen de tanden: „Ja, wél kost het véél!"

Moeder Grietje nuttigde langzaam, doch met graagte het aangeboden ontbijt. Simon — 't was vreemd — hij kon er niet naar zien. 't Werd tijd voor 't kantoor; de huisjas — edoch zonder panden, want moeder had er voor den kleinen Simon een broekje van gemaakt — de huisjas zonder panden, werd voor het duffeltje verwisseld; moeder Grietje bekwam nog eenige zoenen en vermaningen om zich toch rustig en stil te houden; kleine Simon en Bartje moesten zorgen niet te laat op school te komen, en Saartje ontving de gewone aanbeveling. „Goed oppassen hoor!"

Simon Laars verliet zijne woning, doch, zijn gelaat stond in een

nog somberder plooi, dan toen hij in den voorlaatsten nacht den weg naar 't postkantoor zoo haastig had ingeslagen. Wél was het vreemd: Beterschap, brood, versterking was er in zijne woning, en toch..... de kleine Saartje had regt: Nooit!! tevreden.

Nog geen twintig huizen was de kantoorknecht voorbijgegaan, toen Adam, de brievenbesteller, hem met haastigen tred te gemoet kwam.

— Scheele! dadelijk op 't kantoor komen,” riep Adam.

Laars keek een weinig verwonderd, maar zeide: „Dadelijk!!”

— D'r is 'n fortuintje voor je,” hernam de brievenbesteller; „'n kabeljauw in 'n pijpenmand! 'n lekkere middag. Besjoer, verameseer je wat!”

Weg was Adam, en Simon zag hem na, en wilde hem terugroepen om te vragen;..... maar, 't was te laat; Adam was om een straathoek verdwenen. Simon vervolgde zijn weg, en zijn gelaat had — zoo mogelijk — een nog somberder plooi dan toen hij zijn woning verliet.

Het privaatkantoor van den postdirekteur was een vertrek 'twelk onmiddellijk aan het eigenlijke postkantoor grensde. De heer Legaal, dien wij u als den direkteur mogen voorstellen, is een lang persoon van middelbaren leeftijd met zeer kleine oogen. De heer direkteur is een nederig en regtschapen man, en alleen zijn oogen, — die men wel eens de goedheid heeft gehad van in zijn tegenwoordigheid, geestig, interessant of wat dies meer zij, te noemen, — geven hem de overtuiging van een natuurlijke clairvoyance te bezitten, die hem nooit bedroog, en nooit zal missen.

Legaal zit aan zijn tafel te schrijven. Er wordt op de deur getikt. „Binnen!”

't Is Simon Laars die binnentreedt. Nu zien wij 't eerst goed dat het linker oog van den kantoorknecht (zoo als Adam 't noemt) „een scheeve schaats slaat.”

— Wat is er van uw dienst m'nheer?” vraagt Simon.

De direkteur steekt de pen achter 't oor, ziet den vrager aan en wenkt hem nader bij te komen.

Laars voldoet aan dien wenk.

— Laars zie mij aan,” zegt de direkteur. Simon doet het, maar 't is hem niet mogelijk zulks met *beide* oogen te doen; 't linker ziet naar een arm vinkje in de kooi.

— Laars er heeft op 't kantoor iets plaats gehad, 't welk mij nog niet is gebeurd zoo lang als ik directeur ben."

Stilte!

— Laars, begrijp je me niet....?"

— Nee m'nheer."

— In 't geheel niet? Kijk mij eens flink in de oogen."

Laars die den blik ter neêr had geslagen, ziet den directeur weder aan, en de directeur ziet den kantoorknecht aan, en de chef herhaalt met nadruk:

— Niet! waarachtig, begrijp je mij niet?"

— Nee m'nheer," klinkt op nieuw Simons antwoord.

— Je durft mij in de oogen zien," herneemt Legaal terwijl hij zich óf uit tevredenheid óf uit gewoonte de handen wrijft. „Welnu," vervolgt hij, terwijl hij met half gesloten oogen naar den zolder tuurt. „Er is gisteren nacht een brief met geldswaarde gestolen, hier van 't kantoor."

Laars ziet allerakeligst scheel en de directeur, die nóg naar den zolder tuurt, bemerkt niet dat hij verbleekt als een doode.

— Kun je ook nagaan wie de schuldige zou wezen....?" zegt Legaal, terwijl hij met den wijsvinger een onzichtbaar vraagteeken op zijn papier trekt.

— Nee m'nheer."

— Je moet niet denken, Laars, dat ik jou verdenk; mijn oogen bedriegen me nooit; ik hou je — onschuldig; nooit heeft men het minste wantrouwen in je eerlijkheid gehad; je hebt bovendien genoeg om van te leven, en nooit geen tegenspoeden in het huiselijke, niet waar?"

— Nee m'nheer nooit!" antwoordt Simon met haast.

— Het traktement is immers toereikend?"

— Ja m'nheer."

— Jij waart gisteren nacht — na het vertrek der heeren — nog een poosje alleen.... is 't niet zoo?"

— Nee.... *ja* m'nheer."

— Wat heb je toen gedaan?"

— Gedaan..... *niets* m'nheer."

— Niets, dat is wat vreemd, Laars; je zult misschien nog ge-redderd en geveegd hebben?"

— Ja juist, m'nheer."

De heer Legaal staat van zijne zitplaats op, opent de deur van 't groote kantoor, zegt tot Flink en Springer die er aan hun arbeid zijn: „Mag ik u even verzoeken?" en gelast den gequalificeerde 1) om op 't franceerraam te letten.

— Heeren!" herneemt de direkteur, nadat hij met hen in zijn privaatkantoor is teruggetreden: „Mijne oogen bedriegen mij nooit en ik houde Laars voor even onschuldig aan den diefstal, als u en mijzelf; intusschen wilt gij hem in mijn tegenwoordigheid nog onderwerpen; ik sta het u toe. Mijnheer Flink, u waart overtuigd dat Laars."

— Ik mijnheer Legaal!?" viel de genoemde in, „hoe *kon* ik overtuigd wezen! Dit alleen weet ik, dat Springer en Laars nog op 't kantoor waren, toen ik om den sleutel terug kwam; dat Laars, na ons vertrek, zoo als gewoonlijk nog achter is gebleven, en dat Springer mij in 't huiswaarts keeren heeft verhaald, dat Laars er voor uit was gekomen, dat hij 't erg armoedig had; zijn vrouw lag gevaarlijk en brood was er niet in huis."

De kantoorbediende stond gedurende deze verklaring in een afgewende houding; hij had het benaauwd! heel benaauwd!! De eerste commies, die, zoo als wij bespeuren een anderen toon voerde, dan op den avond toen hij „de baas" was, vervolgde: „Springer had medelijden met den stakker," — Laars beet zich op de lippen — „en vraagde mij tien gulden voor den armen drommel ter leen; ik moest ze hem tot mijn leedwezen weigeren; omdat — weet u — omdat ik juist den volgenden dag een wissel zou ontvangen... nietwaar Springer? en jij waart ook niet bij kas, omdat, zoo als je zeide..."

— Ja, juist," viel Springer haastig in, als wilde hij zeggen, „schi maar uit; een woord in vertrouwen behoeft niet aan de klok gehangen."

— Ziet u mijnheer," hernam Flink, „ik verdenk niemand, maar dewijl de belanghebbenden reeds de politie in deze zaak hebben getrokken, en van hare zijde zelfs op onze gangen gelet wordt, zoo moet Laars 't niet kwalijk nemen, dat ik met uw verlof, nog eens nadrukkelijk

1) Een leerling bij 't posterij-ambt. Zich qualificeren: zich bekwaam maken.

vraag, of hij niet aan m'nheer — Flink wees op Springer — heeft verklaart: dat hij met de zijnen zoo goed als gebrek leed....? zeg Laars, heb je 't niet....?'

Duizende gedachten verdrongen zich in 't brein van den ongelukigen kantoorbediende. 't Zweet parelde hem op 't aangezicht en hij trok den vaalrooden zakdoek uit den zak, en streek er meê over 't voorhoofd.

— Wel alle bl.....!" riep Flink met een vervaarlijke stem en wees met teekenen van groote verbazing naar den vloer.

't Was geen wonder dat Flink, die zijn gewone woorden van kracht (!) bij superieuren of leden der zwakkere helft in den regel non-actief hield, in dezen oogenblik, ten aanhoore van zijn chef, van dien regel was afgeweken; de zaak was al te frappant, want, met dezelfde verbazing staarden Legaal en Springer op een couvert 'twelk drie verbroken lakken vertoonde, 'twelk Laars bij 't uithalen van zijn doek uit den linker zak was gevallen.

— Ongelukskind!" riep de commies in de grootste opgewondenheid, terwijl hij het couvert van den grond raapte, met vlugtigen blik — hoofdknikkend — het adres beschouwde, en daarna aan den directeur gaf. Legaal schudde nog steeds vol verbazing het hoofd; zijn oogen hadden gefaald! en, de eenige troost dien hij had, was de bespiegeling, dat de oogen van den kantoorknecht eigenlijk geen oogen waren, of liever vreemde oogen; in gewone oogen zouden *zijn* oogen zich nimmer bedriegen!

Kees Springer stond verslagen: DE BEGEERLIJKHEID DER OOGEN VERLOKT U, EN — GIJ STRUIKELT; GIJ WILT U OPRIGTEN EN TOCH — GIJ VALT.

Arme Laars! het ellendige van zijn toestand was hem op 't aangezicht te lezen, en, hij is niet in staat een woord te uiten.

— Laars! Laars!!" spreekt de directeur ten laatste, „waarom moest gij zoo spoedig, mijn goed vertrouwen, op 't wreedste beschamen! Indien gij gebrek hadt, wáárom 't *mij* niet geklaagd, ik zou u gaarne geleend hebben of voorgeschoten.”

In tegenwoordigheid der beide heeren deed de directeur aan den armen kantoorbediende nog een menigte vragen waarop de antwoorden, tot zijn leedwezen, bij een hardnekkige ontkenning van het begane misdrijf, tevens elkander zoo dikwijls weêrspraken dat alle

hoop om de eer van zijn clairvoyance te redden, in deze zaak totaal verloren ging.

En — nog geen half uur later bevond de eerste commies zich aan 't bureau van den politie-commissaris. 't Verheugde hem in staat te zijn, om den persoon die zich aan 't rooven van een brief, met twee-honderd-zestig gulden aan bankpapier, had schuldig gemaakt, der politie, op goede gronden, te kunnen aanwijzen; 't was in 't bijzondere belang van de eer der plaatselijke postambtenaren; 't was ter geruststelling van 't publiek in 't algemeen.

De arme Laars, die, slechts door den hoogsten nood gedreven, zich aan 't onverschoonbare vergrijp had kunnen schuldig maken, werd door een dienaar van 't gerecht voor den commissaris gebragt; en, zoowel de dikwerf ontwijkende antwoorden van den kantoor-knecht, — die trouwens de misdaad niet wilde bekennen, — zoowel de bevestiging van Flinks woorden door den directeur, als het rapport van den geregtsdienaar, welke, naar de woning van den beschuldigde gezonden, uit den mond der twaalfjarige Saartje had vernomen, dat vader sedert gisteren morgen een heele boel centen had gegeven, en alles had kunnen koopen; zoowel 't een als 't ander, gaf den commissaris vrijmoedigheid, om aan den officier van Justitie bevel tot inhechtenis-neming aan te vragen, 'tgeen onmiddellijk verleend werd.

't Was zondag-avond; als naar gewoonte hadden de kerktorens op gezette tijden, en dikwijls genoeg, hun roepstem doen klinken om de Christenen ten tempel te nooden, en — trouw waren ze opgegaan. 't Was avond, en de familie- of niet familie-partijtjes hadden hun regt op den avond doen gelden. Lieve partijtjes!! Althans slechts de *lieven* zijn bijeen; zelfs zij, die tot de genoodigden behooren, maar elders hun woord gaven, en ergo niet verschenen, zij zijn ... — beste menschen — maar verbeell!!.... en, er valt niets op hen te zeggen maar-onder-ons!..... men heeft ze gevraagd om ze niet te passeren: maar anders; want:..... want:..... want:..... en — na behoorlijk de afwezende vrienden, op die lieve partijtjes, te hebben uitgekleet, besluit men met de lieux communs: anders 'n goed hart; 'n beste vent; niet onaardig; en wat er meer zij. Is 't vreemd, dat op de partijtjes waar — *wij* ons bevinden, de *lieven*

steeds bijeen zijn, terwijl bij den buurman : gierigen, lichtmissen, kwaad-spreeksters, en belagchelijken, het gezelschap uitmaken; is 't vreemd dat wij — zoo wij ons bij dien buurman bevonden tot dezelfde gevolgtrekking zouden komen?

Niet vreemd, zoolang wij nog gaarne splinters in de oogen van anderen zien, zonder de balken uit onze oogen uit te doen; niet vreemd zoolang de wereld niet op het verheven standpunt is gekomen, om God lief te hebben boven al, en den naaste als zichzelf; niet vreemd, zoolang de zelfverloochening bij de menschen slechts een luidende schel is, en de vormen der samenleving dwingen tot geveinsdheid en huichelarij.

Hoe! zijn er geen vroomen, geen opregten!? Wel zeker, zeer *zeer* zeker. 't Is slechts de vraag of wij, *WJ*, *WIJ* het zijn? Op het partijtje waar de lezer werd binnengevoerd, wordt op 't oogenblik — geen kwaad gesproken; in 't geheel geen kwaad. De heer en mevrouw Springer zijn een paar godvruchtige menschen — dat weet er *Één* — ze zijn maatschappelijk goede menschen — dat weten allen die ze kennen. Of allen 't *erkennen*. — ? — Neen! schade voor den ontkenner, niet voor de echtelieden Springer.

— Hebt u dezen morgen ook getempeld, mijnheer Flink?" vraagt mevrouw, terwijl zij den ons bekenden eersten commies der posterijen, een kopje thee overhandigt.

— Natuurlijk mevrouw;" is het antwoord, „Ds. M... heeft mij fameus voldaan; 't was superber!"

— Dat hoor ik," zegt de heer des huizes, „wij gingen bij B... de groote kerk is het digst in onze buurt. Waar had hij het over?"

De heer Flink roert met het lepeltje, ziet naar boven en zegt: „Zijn tekst was — laat zien, 't Evangelie van Mattheus, hoofdstuk tien, deze verzen: Een iegelijk dan, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal ik ook belijden voor mijnen Vader die in de hemelen is; maar zoo wie mij zal verloochend hebben voor de menschen, dien zal ik ook verloochenen voor mijn Vader die in de hemelen is."

— Altijd zoo'n mooie tekst," zegt mevrouw „en de ontwikkeling er van zal door M... wel goed zijn geweest?"

— In de eerste plaats," hernam Flink, terwijl hij weder met een peinzend gelaat naar den zolder zag. „In de eerste plaats had hij: de noodzakelijkheid van zulk een belijden in het algemeen te leeren

kennen; vervolgens toonde hij aan, dat er een wijze van belijden bestaat, waarop het al zijn waarde verliest, en besloot met de opsporing van het verband, waarin het belijden van Christus zijn ware beteekenis heeft."

— Ik kan mij den vurigen M.... bij de behandeling daarvan zoo levendig voorstellen," sprak mevrouw, „vooral die twee laatste gedeelten had ik gaarne gehoord... U weet niet.... zoo daar om trent....?"

Flink wist het uitstekend goed; zijn geheugen was als ijzer en staal en, volgens Nancy Reeve, — die Ds. M... ook had gehoord, en nu bij de familie Springer genoodigd, een weinig uit haar humeur was, dewijl haar beau, haar Kees, nog niet was verschenen, terwijl hij haar niet eenmaal, zoo als gewoonlijk had afgehaald, — volgens Nancy, gaf de heer Flink een zoo getrouw, ofschoon bekort verslag van het gehoorde in den morgen, dat het haar somwijlen was, alsof zij M... voor de tweede maal hoorde. In het tweede gedeelte had de leeraar de schijn-belijders ten sterkste in 't licht gesteld, en woordelijk gaf Flink zijn slotbede, vervat in deze woorden: Sterk ons in onze zwakheid o God! dan zullen wij Christus zóó belijden voor de menschen, dat wij Hem getrouwelijk navolgen, navolgen in gehoorzaamheid aan den wil van U — onze Hemelsche Vader.

Flink werd ten vriendelijkste voor de genomene moeite bedankt, en Flink zeide, dat het „niemendal" was; en mijnheer — die geen sterk geheugen had — zei, dat het van belang was zoo'n heele preek zoo precies te kunnen onthouden en weêrgeven; en Flink hernam, dat mijnheer het zeker even goed zou kunnen omdat *hij* begreep *waarvoor* hij ter kerke ging, maar dat er veel menschen helaas! zonder aandacht zaten, tuit tuit, het eene oor in en 't and're weêr uit.

— Een lief mensch die mijnheer Flink!" fluisterde mevrouw Springer tot de dame die naast haar zat, en de dame zei:

— Dat gloof ik!" maar — als die dame bij den buurman op partijtje was geweest, dan zou ze ook, „dat gloof ik!" gezegd hebben, wanneer de gastvrouw den heer Flink bij de familie Springer had zien aanschellen, en de aanmerking gemaakt had: „Dat Flinkje moet niet veel raars wezen, laat die stijve mevrouw Springer maar oppassen met haar fijn en nuffig Carolientje."

Of die buurdame zulks tot een harer gasten heeft gezegd, en in elk geval of ze regt zou gehad hebben om Flink niet veel raars te

noemen, willen wij ter zijde laten, maar zooveel is zeker, dat mijnheer Flink weinig met Carolientje praat, maar des te meer met Nansje Reeve en dat hij het gedurig zeer incavallierement van den jongen Springer noemt, om zoo weg te blijven, en, dat hij haar ééns den zakdoek opdraagt, en haar driemaal het kopje thee reikt dat op de tafel staat. Nansje vond den heer Flink heel beleefd, en wel aardig om meê te praten, maar pret had ze niet: Kees *was* uit en *bleef* uit. Mevrouw vond het onbegrijpelijk! Mijnheer had er geen hoogte van. Na het eten was hij vertrokken; dienst was er niet; wáár of hij zitten mogt!?

Wáár?

In een der afzonderlijke verblijven van het burgerlijk en militair verzekeringshuis, zat op denzelfden zondag-namiddag Simon Laars. Zijn gelaat droeg de onmiskenbaarste sporen van diepe zwaarmoedigheid; de treurige uniform van het huis waarin hij zich bevond, gaf aan zijn persoon dat ongelukkige voorkomen, 't welk ons onwillekeurig op een afstand doet blijven, en in den regel weinig tot een nadere kennismaking uitlokt.

't Was intusschen geen onbekende die zich in de onmiddellijke nabijheid van den ongelukkige bevond; 't was — Springer, Kees Springer, de surnumerair van 't postkantoor.

Wij hebben geen verlof bekomen om met Kees Springer binnen te gaan, en hooren dus niet wat hij met den beschuldigde verhandeld. Somwijlen slechts vernemen wij van den bezoeker een woord van verbazing, en uit den mond van den gekerkerde enkele malen een doffen klank.

Wel een half uur vertoefde de surnumerair bij den beschuldigde, en de avond die inmiddels was gevallen, had alreeds het verblijf van Simon Laars in een naargeestig halfdonker gehuld, toen de bezoeker den gevangene verliet.

Nog dienzelfden avond was het eten van den beschuldigde beter dan anders, doch, wat men ook betoogde, Laars wilde er niets van gebruiken, en eischte het povere voedsel, waarop hij regt had. Zonderlinge man! — Springer had hem gezegd: „Laars, bid tot God!” maar bidden dat kon, dat wilde hij óók niet.

Kees Springer wierp een dankbaren blik ten hemel toen hij de zware gevangenis-deur achter zich hoorde toedoen en hij de vriende-

lijke avondster daar boven zag blinken. Maar toch, 't was koud en haastig liep hij voort, straat uit, straat in, totdat hij eindelijk in de nabijheid der groote kerk gekomen, voor een zeer kleine woning stil hield, en er zachtkens op de lage deur klopte.

't Was een twaalf-jarig meisje met vriendelijke, blaauwe oogen die open deed, doch, den heer bemerkende, zichtbaar ontsteld teruggedook, en de deur weder dicht wierp. Arm kind! er waren in de twee laatste dagen zoo véél vreemde heeren in hun woning geweest, moeder was er zoo bang voor, en vader hadden ze niet t'huis laten komen.

Springer verstoutte zich nogmaals aan te kloppen en, na eenige seconden toevens, werd dan ook werkelijk nogmaals de deur, ofschoon op een kier geopend, en vraagde een zwakke vrouwenstem, wie er was, en wat men verlangde.

Het antwoord van den surnumerair klonk der arme zoo geruststellend in de ooren, dat zij terstond de deur geheel en al opende en — terwijl zij zich voor de koude achter haar schuil hield — den bezoeker vrijen toegang verleende. Wat zag die vijf-en-dertig-jarige vrouw er akelig uit. Bleeker kan een doode niet wezen; alleen haar oogen zijn rood, rood en gezwollen van 't bittere schreijen.

Nu schreide zij niet, maar ze beefde zichtbaar, en nog meer inwendig van den schrik dien de jongman onwillekeurig had veroorzaakt.

— Ga zitten, vrouw Laars,” sprak Springer die het ~~leven~~ der zwakke bespeurde. „Ga zitten... hier,” en hij vatte een stoel en plaatste haar zóó dat de schier onmagtige zich terstond kon nederzetten. „Uw man is gezond en laat u groeten!” hernam Springer, terwijl hij den blik in 't ronde wierp en het vijftal kinderen ontdekte, dat, bij zijn binnenkomen in een hoek der kamer was teruggedoken en hem met angstige blikken van verre beschouwde.

— Ach God! mijn goede man!” steende de zwakke vrouw.

— Waarlijk hij draagt zijn lot geduldig,” zeide Springer, „en ik twijfel niet of hij zal spoedig....” — 'k mag niet liegen, dacht Kees; — „ik twijfel geen oogenblik, wil ik zeggen aan zijn onschuld; 't is een akelig geval vrouw Laars! Hoe gaat het je anders....? Zwak hé? Korts bevallen niet waar...? Is de kleine nog al wel...?”

De kraamvrouw vermogt op de goedgehartige vragen, die tot een afleiding moesten dienen, niet te antwoorden; slechts de hoofdzaak vervulde haar geheele ziel: de schande.

— Och ja, mijn Simon *is* onschuldig, dat weet God in den hemel!" zuchtte de arme vrouw. „Maar ze gelooven 't niet, en al wist Simon *wie* 't gedaan heeft, dan zal hij 't nog niet zeggen. Ach hemel! als hij 't *toch* eens gedaan had! *U* gelooft het niet, neen, *ik* kan het *nooit* gelooven, maar — we hadden zoo'n armoê, geen brood, geen brand, en zijn hart was te hoog om tegen iemand te klagen! Och mijnheer kunt u dan niet bewerken dat mijn goeie man..... maar nee, och nee, dat kunt ge niet...?" en de arme vrouw bedekte haar bleek gelaat met de vermagerde handen, en begon weêr te weenen, bitter te weenen, zij was zoo zielsbedroefd, en te zwak naar 't ligchaam, om krachtig van geest te zijn.

De vriendelijke woorden van den vreemden heer hadden Saartjes vrees doen verdwijnen. Zij trad haar moeder op zij, legde haar 't handje op den schouder, en zeide gevoelig: „Moeder, niet altijd zoo schreijen, dan zul je weêr flauw vallen; daar worden de kinders zoo akelig van; moeder, drink eens..." en zij reikte der weenende een kommetje met water toe, waaruit de moeder een slokje nam.

— Ach Lieven Heer! en die stumpers! die arme kinders!" zuchtte de moeder op nieuw, „verschopt en verstooten! Simon heeft ze zoo lief; wat moet er van hen worden!"

Het achtjarige ventje — wij zagen hem reeds vroeger, — was allengs meer naderbij gekomen en zeide, terwijl hij zijn moeder droefgeestig, maar tevens met een ongeloovig vragenden blik aanzag: „Karel Knap zei van morgen, da'k wel uit de kerk mogt blijven, omdat vader 'n dief was; en dat ie niet meer naast me op school wou zitten, want vader kwam op 't schavot zeidie... is dat waar moeder...?"

't Onschuldig vragen van het jongske schokte de arme vrouw bovenmate, dat woord: schavot, klonk haar ook al te ijselijk in de ooren; zóóver had ze nog niet kunnen denken: „zwijg Fritsje, zwijg," bragt zij met moeite uit, en Springer schoot haastig toe om de zwakke te ondersteunen, want hij vreesde, dat haar zonderling draaijen met de oogen, het teeken eener flauwte, of wel van een zenuwtoeval kon zijn.

Hij had zich niet bedrogen en — vrouw Grietje zonk in zijn armen; ze was koud, ijsig koud, en stijf en roerloos, alsof de geest alreeds dat ligchaam verlaten had.

Wat had die arme vrouw ook veel geleden. Reeds in haar zwangeren staat had zij van haar teeder gestel te zware diensten gevergd;

zij had zich ontberingen getroost; groote ontberingen ten gerieve van haar dierbaar kroost.

In 't voorbijgaan lichten wij een uitroep van verwondering toe, dien wij van den surnumerair in den aanvang onzer vertelling vernamen, en welke, door de terugkomst van Flink, niet door Laars werd beantwoord! Welligt zou de kantoorknecht dien toch niet beantwoord hebben. Hoe 't zij, *wij* doen het voor hem.

Met bevreemding had de surnumerair gehoord, dat Laars van vier gulden 's weeks sprak, terwijl zijn post hem gemiddeld acht gulden opbragt. Weet gij, lezer, Laars heeft twee zusters, arme zielen, dood-arme zielen; een harer is even zwak van ligchaamskrachten als zij zwak van geestvermogens is; men noemde haar in haar wijk, simpele Lotje; de andere zuster is mede een zwak en tenger menschje, maar heeft goed haar verstand. Indien gij, nu vijftien jaar geleden aan 't sterfbed van den ouden Laars had gestaan, en de zucht van den stervende had opgevangen: „Ach Heere! wat moet er van mijn arme meisjes worden!” dan zoudt ge ook gezien hebben dat de vijfen-twintig jarige Simon, die destijds brievenbesteller was, plegtig de handen van den vader had gevat, en hadt gij de woorden gehoord: „Vader, wees gerust, wat Simon heeft of krijgt in de wereld, dat zal hij eerlijk met Lot en Crisje deelen.”

Simon heeft woord gehouden, zoolang hij vrijgezel was en, toen de liefde hem in 't hart had gegrepen, toen hij een vrouw de zijne ging noemen, toen waren die beiden het eens, dat zulk een heilige gelofte niet mogt verbroken worden. Wat Simon van zijn inkomen moest afstaan, zou Grietje er weêr bij verdienen. In den aanvang was 't goed gegaan maar later... en later..... en vooral in dezen kouden winter, „met N°. zes op zigt” was 't narigheid geweest, bittere armoê. Toen Laars nu zes jaar geleden, met de bevordering van besteller tot kantoorknecht, van B. naar G. was vertrokken, had hij zijn zwakke zusters in B. moeten achterlaten; daar waren redenen voor geweest en de voornaamste er van was deze, dat, volgens het oordeel van den dokter, het overbrengen van simpele Lotje in een haar vreemde stad en omgeving, alligt een kwijning kon ten gevolge hebben, waaraan haar zwak gestel geen weerstand zou kunnen bieden. De zwakke zieltjes genoten de helft van 't geen de kantoorknecht verdiende, en, ofschoon Crisje wel dikwijls meende dat Simon

te *veel* deed, de erkenning van Simons *physique* meerderheid deed haar in zijn: „Nee nee, 't moet zóó 't kan zóó,” berusten; Simon had zeker nog andere bronnen waar hij voor de zijnen uit putte; ze zouden het maar blijven genieten, met dank aan den broeder, en dank aan God.

Armoë lijden met vrouw en kinders om een ondoordacht woord gestand te doen..! Simon Laars had volgehouden, maar Simon was ook — 'n *rare*. — Dat *rare* zonder twijfel in de beteekenis van *zeldzaam* en terwijl wij aan den lezer gaarne de beslissing overlaten of Simon wel of dwaaslijk handelde — wij herhalen slechts: „Simon was 'n *rare*.”

En ja, vrouw Grietje had in den laatsten tijd bitter en veel geleden. Na die maanden van ontbering en zwoegens in haar moeitevollen toestand, had de geboorte van het zesde kind haar op den uitersten oever des doods gebracht. Verbeeld u haar leed, wanneer ze even haar zinnen bij een kan vergaren en slechts van koude hoort spreken en van te weinig brood, en de kreten van het wichtje verneemt, dat zij niet voeden kan, en, dat wel sterven moet bij een spijze, die zijn maagje niet kan verduren.

Arme vrouw Grietje! Daar was overvloed in haar woning gekomen. Den geheelen dag had de kagchel gebrand, en versterkende spijzen waren haar toegediend, en haar Wimpje had koemelk genoten zooveel hij lustte; maar, Simon had niet meê gegeten en was niet vrolijk geweest, en had zoo wonderlijk gezegd dat het *wél véél!* gekost had. Was hij er toe gekomen om het woord der gelofte te verbreken? Had hij.....? Geregte God! Simon zat — in een gevangenis! En sedert gisteren morgen; sedert den stond dat haar huis dien wreeden slag had getroffen, had zij — de zwakke kraamvrouw — een taak moeten hervatten die der kleine Saartje, zonder de hulp en 't bestier des vaders, veel te zwaar op de schouders drukte.

Arme vrouw! Maar — in dezen oogenblik deert haar niets, ze ziet, ze hoort, ze voelt niet; en geen angstige beelden verdringen zich voor haren geest. Ze ligt bewusteloos op haar leger, en ook straks, wanneer het koude water waarmee heur slapen worden bevochtigd, haar de oogen zal doen openen, dan zal een glimlach van dank om hare lippen spelen. Hare oogen zullen een gelaat ontwaaren waarop het innigste en goedhartigste medelijden zoo duidelijk staat te lezen; daar zal een jôngman bij haar leger staan die haar

troost zal toespreken, die haar in eenvoudige woorden op God zal wijzen, en haar zeggen zal: Goede vrouw, je moet maar op onzen lieven Heer vertrouwen; je moet maar eventjes zeggen: Vader Uw wil geschiedde, en er goed bij denken, dan zul je eens zien hoe of je dat steunen zal. Op m'n woord, als je dat ernstig meent, dan kun je al je naarheid veel beter dragen, en, ik geloof ook vast, dat je wel gesterkt zult worden, als je daarom vraagt. Weet je wat, denk maar dat onze lieve Heer alles ziet, en overal is, en tob nou maar niet. Draai jij je maar om, en zie wat te slapen — wacht; drink eerst nog een slokje; zie zoo; dan zal ik je kinders wel een beetje aan de praat houden; zwijg maar.... zwijg maar.... ik weet al genoeg; we zullen wel zorgen, slaap maar wat, en als je iets hebben wilt, dan kreun je maar even. — Zóó zal Kees Springer spreken terwijl hij met moeite een paar tranen weêrhouden kan.

In dezen oogenblik heeft vrouw Grietje zich omgedraaid en het eenvoudige woord, „je moet er goed bij denken,” heeft haar zóó getroffen, dat zij inderdaad, het: „Uw wil geschiedde,” heeft geboden, zoo als zij het in den laatsten tijd niet gedaan had. Er is meer kalmte in haar ziel gekomen, en met een dankbaar gevoel heeft ze zich tot een weinig slapens neêrgelegd en ze droomde — van een goeden engel die tot haar gezonden was.

Ofschoon de surnumerair nog niet bevroedde hoe Laars van vier gulden 's weeks had gesproken, terwijl hij er acht ontving; hij dacht er in dezen stond, bij 't zien der bitterste armoede niet aan, om den man te verdenken van ongeoorloofde genoegens ten koste der zijnen te hebben nagejaagd; hij zag slechts het bittere gebrek dat er in die woning heerschte, een gebrek 't welk niemand bij 's mans bezoldiging zou vermoed hebben, en — ofschoon hij een wijle de gedachte aan de waarheid van Simon's schuld niet van zich kon werpen, hij bleef zich bij de ellende bepalen die hij voor oogen had en.....

Springer beval den kleinen even rustig te blijven. Saartje moest de kagchel wat aanstoken. — Er was geen brand, geen kruimel brand. — „Dáár dan, twee kwartjes, haal jij wat hout en turf of gruis; gezwind!” — „Hé!” zei Saartje en ze vloog de deur uit. Weinige oogenblikken later was ook Springer op straat. Op weg naar zijn huis...? Neen!

Geen twintig minuten na 't verlaten der kleine woning, treedt hij de deur weder binnen; de zakken van zijn overjas staan wijd; onder zijn arm heeft hij een pakje 't welk hij in den zakdoek heeft gewikkeld, Saartje is reeds terug, zij blaast in de kagchel.

— Kun je rijst koken, meisje?"

Saartje knikt blij lagchend met zelfvertrouwen.

— Hier dan kindlief!" en Springer legt een ferm zak met rijst op de tafel, en naast dien een zakje met suiker, en naast de suiker een zakje met kaneel, en bij dat alles een grooten zak met pepernoten. Pepernoten! kaneel, suiker!.... brood en boter ware beter geweest! Wel mogelijk, Kees heeft daar niet aan gedacht. Toen hij een kind was, kreeg hij des zondags avonds altijd pepernoten om er met Carolientje meê te spelen. Die kleinen zouden ook wel spelen willen totdat de rijst gekookt zoude zijn. In vijf groote hoopen werden de noten verdeeld. Omdat er geen ganzenbord was zou Kees aan de kinderen „het vijfhoekje" leeren, „zie je 't.... zóó....."

Maar ach! die bloeden hadden honger en — in weinige minuten waren de pepernoten verdwenen. „Hê!" zei Kees, „da's vlug!" Begrip van honger had hij wel, maar *kennen* da's iets anders.

De kleine huishoudster had met al de drukten van 't kagchelstoken en rijstkoken toch haar aandeel aan de pepernoten niet vergeten; ook zij had ze met graagte genuttigd, en nu stond ze weêr bij de kagchel en de vreemde, gulle heer — begrijpende dat *roeren*, bij alle potkookerij de hoofdzaak is, — zei: „Roeren! roeren, meisje!" en Saartje, zag hem aan en ging in den rijstpot aan 't roeren. — — „Hola," viel de vrouw van den auteur in, „rijst *moet* niet geroerd worden, dan gaat ze aanbranden;" — „Dankje liefste," *wij* meenden dat het te *weinig* roeren de fout zou te weeg brengen, volgens uw onderrigting brengt die handeling zelve haar te weeg; enfin: aanbranden, *dat* deê ze, maar 't was niet erg, althans niet te erg voor hongerige magen.

't Lampje stond midden op de tafel te branden; de vijf kinderen zaten er om henen, en aten — rijst met suiker en kaneel; Kees Springer stond bij de kagchel, zóó iets zag hij nog nooit! maar, *voelen*, Kees voelde nog méér dan hij zag.

Voor de slapende moeder was er een goede portie van het minst

aangebrande deel der spijze ter zijde gezet en rijkelijk met suiker bestrooid; voor kleine Wimpje was er nog melk; allen zouden verzadigd worden, en toen de moeder ontwaakte, toen lagen de kleinen te bed; alleen Saartje stond bij haar en hield haar de warm gehouden spijze voor.

— Waar is de goede engel, die troost, en raad, en voedsel gaf?“ vroegde de moeder zachtkens.

— Weggegaan moeder en kijk — nog *tien* stuivers, heeft hij achtergelaten.”

Voor het huisgezin van den Heer Springer was kwart na elven de nacht reeds aangebroken; — niemand zal ons betwisten dat de grenzen tusschen dag en nacht nog al verschillend worden getrokken; — 't beneden-huis was ontvolkt en de dompers stonden boven op de blakerkaarsen gedrukt; 't was altijd „vroeg” bij de familie Springer, weet u voor Kees, want Kees moest om half twee weêr op 't kantoor zijn. Kees evenwel is op dit oogenblik de eenige die nog niet in de rust is. Hij ligt wakker te bed, en honderde gedachten stormen door het hoofd, 't welk door een slaapmuts gedekt wordt.

Nancy was knorrig geweest omdat hij — onbegrijpelijk! — niet voor tien en was t' huis gekomen, terwijl *zij* er geweest was; en — ze was boos geworden, omdat hij niet had verteld wáár hij den avond had doorgebracht. — 'n Mooije geschiedenis! om daar voor 't heele gezelschap te gaan opsnijen van zijn medelijden met den armen Laars en diens huisgezin; vooral in tegenwoordigheid van Flink, die hem gisteren zoo raar over den gestolen brief had aangesproken, alsof hij zeggen wilde: „Kees heb jij er ook part aan?” Neen, wat hij dezen avond gedaan had, hij zou 't niet vertellen; ziedaar, aan geen schepsel!! Ongelukkige vrouw Laars! Ze moest geholpen worden. Hoe? Zijn laatste twee kwartjes had hij bij 't heengaan, aan kleine Saartje ter hand gesteld. Eerst over drie weken kreeg hij zijn acht gulden maandgeld. Dat hij ook zoo'n duren bracelet voor Nans had gekocht! 't heele jaar er voor gespaard! Vijftig gulden! Een mooi zakboekje was ook goed geweest. Wat hadden die kinderen 'n honger.... Zou de goudsmid dien bracelet niet weerom nemen? Misschien. Nans met 'r jaardag simpel zoo'n boekje: Veer-

tig gulden over. 't Zou voor de Laarzen een heelen tijd strekken. Niet meer naar de socie, 't won iederen dag minstens 'n kwartje. Helpen zooveel hij kon. Morgen bij den goudsmid proberen; ferm! Niemand er iets van zeggen, neen, niemand."

Zoo'n kerkbuil is 'n slaapmuts heeft Kees in de kerk gedacht 1). De meeste handen die in den kerkbuil worden gestoken zijn slapende handen — als men 't goed wil verstaan: formulier-handen; er zijn ook geest-handen. De meeste slaapmutsen dekken slapende, en droomende hoofden; somwijlen ook hoofden — wel 't meest op krank- of sterf-bedden — waarin gedachten rijzen vol van den geest des Allerhoogsten. Voor slapende handen zij de kerkbuil een slaapmuts, voor Gode welgevallige gedachten wordt de slaapmuts, 'n ware kerkbuil.

Nacht Kees! Nans is boos, maar — in den hemel is blijdschap.

Tien dagen na den zondag-avond waarvan wij spraken, was er ter eere van de jarige Nancy koud souper ten huize van de familie Reeve gehouden.

Voor de gelieven was het souper: erg koud, ijskoud geweest; Kees was sedert dien zondag-avond vreemd en achterhoudend gebleven, een paar malen zelfs had hij verzuimd om zijn liefste, op den bepaalden tijd, voor een wandeling te komen afhalen, en heden.... Nancy begreep er niets van. Caroliene Springer had haar in 't geheim verteld, dat zij een lang gewenschten gouden bracelet van haar broeder ten geschenke zou ontvangen. Geen bracelet: een simpel zakboekje!

De heer Flink — die door de Springers, mede met de familie Reeve in kennis was gekomen, en mede voor dezen avond was uitgenoodigd — had gezegd:

— Indien het niet onbescheiden is, jufvrouw Nancy, mag ik dan wel weten of het cadeau van mijnheer uw futur u naar den zin is? er schuilt wat eigenliefde onder, want, ik hielp hem den bracelet, dien hij bij mijn huisheer kocht, in 't voorbijgaan uitzoeken. Eenvoudig nietwaar? maar lief...."

Dat vraagde de mijnheer die zoo allerliefst een preek kon vertellen, en die van zijn huisheer den goudsmid had vernomen, dat Springer, —

1) Zie "de Tijdstroom", afl. 6, en daar: *Kees Springer in de Kerk*, bl. 390.

je weet wel van 't kantoor, — den bracelet was komen terugbrengen, — hij had 5 pCt. schâvergoeding gerekend. Wie wist wie hem gedragen had!" Dat vraagde Flink en Nancy beet zich op de lippen en zei:

— De bracelet, o! heel mooi!"

Nancy was akelig koud; en Kees, die anders zoo koud niet was werd van de weêrstuit zoo koud als een steen, althans met betrekking tot het meisje.

Kees was afgetrokken, en Flink die aan de andere zijde van het meisje zat, was zoo aardig, precies zoo aardig als een slang wanneer hij met zijn tongetje speelt.

Kees krabde zich achter het oor, tastte in den zijzak van zijn rok, trok de hand weêr terug, tastte nog eens in den zak, trok weêr terug, greep zijn glas, dronk het uit, en ging zijn nagels bezien *zonder* ze te zien.

— Uw galant jufvrouw Reeve schijnt iets op 't hart te hebben," fluisterde Flink, „zeker een vers ter eere van uw jaarfeest, zie maar eens links, hij tast gedurig in den zak"

— 't Vorige jaar kreeg ik een heel aardig versje," antwoordde Nancy, en door de herinnering aangenaam getroffen, zeide zij op haar gewonen vriendelijken toon: „Heb je waarlijk wat Kees?"

Die stem deed den aangesprokene de overwinning op zich zelve behalen: „Ja Nancy, ja," klonk zijn antwoord, en uit den rokszak haalde hij een papier te voorschijn, hemde een paar malen en zeide toen met een eenigzins bevende stem:

— Als men vrolijk bijeen is, en vooral wanneer men een feest viert, dan is men wel 't meeste gestemd, om iets van 't zijne voor ongelukkigen af te staan, k'hm k'hm! — U weet allemaal van Laars.... nu heb ik gemerkt dat zijn familie behoeftig is; — k'hm! k'hm! — ik zelf heb niets — of weinig — als ik m'n maandgeld krijg is 't wat anders; maar ziet u, ik heb een lijst gemaakt, en wilde u vragen, — k'hm! k'hm, — om ieder iets in te schrijven; kijk Nancy, jij als de jarige voorop, de oude lui — mij dunkt — ik weet niet," — en Kees prevelde in de confusie nog eenige woorden, terwijl er een diepe stilte bleef heerschen.

Dat was een tweede teleurstelling voor het jarige meisje. In plaats van een vers: een intekeningslijst! en — geheel onder den indruk der

vernieuwde teleurstelling schoof zij, met de woorden: „De jongsten het laatst!” de lijst ter zijde, en Kees reikte het papier met een verlegen gezig aan den gastheer over.

De jonge Springer had teregt begrepen dat het aanbieden van een inschrijvingslijst het zekerste middel zou wezen, om zooveel mogelijk voor vrouw Laars bijeen te krijgen.

— Komaan,” zei de gastheer, terwijl hij het potlood uit zijn portefeuille nam, en hij teekende: A. Reeve, 6 gulden. Mevrouw Springer die naast hem zat, schreef: 4. Zij gaf wel gaarne, maar dacht er bij: ieder naar zijn vermogen. De lijst ging van hand tot hand, en zonder spreken, teekenden al de gasten, totdat de lijst den heer Flink werd aangeboden.

— Geven is wel zaliger dan te ontvangen!” sprak de commies, „het gezin van den ongelukkigen Laars heeft terstond mijn medelijden opgewekt, en, ik ben blijde in de gelegenheid te zijn mijn sympathie er voor te kunnen betuigen. Mijn betrekking op den armen Laars als postambtenaar is grooter dan die van ieder ander aan deze tafel; de waardige gastheer zal het mij daarom ten goede houden dat ik met de inschrijving een weinigje boven de zijne ga,” en zachter, maar toch voor allen verstaanbaar, voegde hij er bij: „k Zal er maar *tien* van maken. Jufvrouw Nancy aan u.”

De gastheer was er volstrekt de man niet naar om zóó iets kwalijk te nemen. Mevrouw Reeve zag haar echtvriend aan, met een gelaat waarop te lezen stond: die maakt ons allen beschaamd; mevrouw Springer fluisterde iets van practisch Christendom, en Nancy kreeg een kleur omdat ze 3 had willen schrijven, maar nu althans niet minder dan 5 kon. — Ze had van pa eene swal, maar geen geld gekregen.

En Kees Springer; *hij* teekende *niet*. „Hoe is 't Kees.... en jij?” vroegde zijn moeder!

De goede kerel die reeds zooveel had gedaan, had op die natuurlijke vraag niet gerekend?

— 't Is onnoodig om het er onder te schrijven,” antwoordde de zoon, een weinig verlegen; „wat ik te geven heb, zal ik er bijvoegen,” en dank zeggende voor de onbekrompen inschrijving stak hij de lijst in den zak.... Zijn gouden horologie *mogt* hij niet wegdoen: 't juweelen speldje, dát was iets anders.

— 'n Aardig idéé van Springer,” fluisterde de gastheer den com-

mies toe, terwijl ze na afloop van 't souper nog een oogenblik stonden te praten.

Ja.... jawel," antwoordde Flink, „maar 'k weet niet... 't is een beste jongen... maar anders, die erge ingenomenheid met de Laarzen bevalt mij maar half. De bestellers spreken er zoo raar van. Ik... op m'n woord, ik hou in mijn ziel van Springer; maar weet u, hij is jong, onnadenkend. Entre-nous nog al geld verteeren, waar van daan? ik hou het voor praatjes, maar die drommelsche Laars blijft stokstijf verklaren dat ie onschuldig is. ik doe al 't mogelijke om de verdenking van Kees af te keeren, maar..... 't is 'n vrolijke vent, 'k zeg onbezonnenheid, m'nheer Reeve, niets dan onbezonnenheid."

De vader van Nancy zette een raar gezigt, en zei: „Ja ja!" en „Och kom!" en zag eens naar Kees — heel van ter zijde.

Sedert de inhechtenisneming van Simon Laars was er een erge getuige tegen hem opgetreden. 't Was Jakob Elf, de bakker uit de Molenstraat. Onder de opgegeven Nummers der ontvreemde bankbriefjes, en muntbilletten van tien gulden, behoorde ook, — van een der laatsten, — het nummer 265. Dat nummer was door zijn vrouw in den avond van den dag ná de ontvreemding, in betaling aangenomen. De man die het had uitgegeven, was geen klant van den winkel geweest, en — spoedig was het gebleken, dat die uitgever en Simon Laars één en dezelfde persoon waren. Op nieuw werd er, ten huize van den beschuldigde, de scherpste huiszoeking in 't werk gesteld, en — ofschoon men niets van de overige gelden kon vinden, zoo bleek het toch, dat er een zekere overvloed in die woning heerschte, sterk afstekende bij de armoede welke men bij de eerste huiszoeking bespeurd had.

— Van waar dat alles?" had men gevraagd.

— Van een weldadigen engel die niet bekend wil wezen," was vrouw Grietjes antwoord geweest.

Het openbaar ministerie gelooft niet zoo heel spoedig aan zulke liefelijkheden. Het eerste schaapje, — in den vorm van het muntbillet N°. 265 — was over de brug, de anderen zouden wel volgen.

Arme Laars! maar toch — weder heeft hij zoo even een vriendelijke toespraak gehad. Een zijner superieuren heeft hem bezocht; hij heeft hem gezegd, hoe hij al 't mogelijke voor zijn armoedig huisgezin deed, en gaarne alles zou aanwenden om zijn onschuld te helpen aan 't licht brengen; hij heeft hem, — alleen in 't belang van den ongelukkige — dringend aangespoord, om zich eens wel te bedenken of hij ook vermoeden op een der andere ambtenaren kon hebben..... Mijnheer Springer....? die was zoo vreemd in zijn handelingen; God, die regtvaardig was, zou den schuldige wel doen ontdekken; maar, zeker bleef het voor den armen Simon een ondraaglijk denkbeeld, dat hij met de zijnen, ten koste van een gewetenloozen lichtmis aan de verachting en de schande werd prijs gegeven.

— Dag Laars, hou goeden moed! God is regtvaardig!" besloot de man die in den aanvang de aanklager geweest was, en Simon zeide niets, en zag den vriendelijken bezoeker, die, zoo als de lezer begreep niemand anders dan Flink was — evenmin vertrekken, want hij hield de beide handen voor de oogen gedrukt.

Tegen den avond van den volgenden dag trad op nieuw, met hooge vergunning, een trooster binnen het naargeestige verblijf, 't welk de kantoorknecht nu reeds vier weken bewoonde.

't Was alsof de beschuldigde doof en stom was geworden. Al de vragen welke uit deelneming, tot hem werden gerigt, bleven onbeantwoord. Kees Springer deelde hem de blijde boodschap mede, dat zijn vrouw en kinderen gezond waren, en wilde weten of Simon ook 't een of ander aan haar wilde berigt hebben, want, om tot hem te komen, daartoe was de arme vrouw nog niet krachtig genoeg. Geen woord ten bescheid.

— Simon!" klonk het op vriendelijken toon, „voor je doen kan 'k niets... ten minste... enfin, maar raden Simon, da's wat anders. Hoor eens, N°. 265 heeft je magtig veel kwaad gedaan; je advocaat zal er 'n heel getob meê hebben. Jongens, Simon, ik heb altijd gehoopt en geloofd dat — je weet wel — dat je onschuldig waart, maar kerel! weet je, 't is 'n zaak tusschen God en jou. Waarachtig Simon, — *ik* zeg het niet — maar *als* het eens *wáár* was, kerel! dan doe je meer kwaad met volhouden en liegen, dan je met de heele diefstal zoudt gedaan hebben."

Zie, Laars *is* niet doof; hij laat de handen zakken en werpt een vreemden blik op den spreker.

— Laars! wordt niet boos;” herneemt Springer, vriendelijk, „ik zeg maar: *als* het wáár was; de nood, de armoede heeft je tot het vergrijp gedwongen; dat zullen ze in aanmerking nemen, ik dacht dat een eenvoudig gezin wel van acht gulden leven kon, maar ik ben te weten gekomen.” — Springer die nog onbewust was van de groote opoffering welke Laars zich ten behoeve zijner zusters getroost had, wilde geen dank oogsten voor het onderzoek 't welk hij in 't werk gesteld en de hulp welke hij gedurig verleend had — „ik ben te weten gekomen, dat armoê inderdaad troef bij je was; en daarom, nog eens Simon, als je schuldig mogt zijn — Kerel! beken dan liever, 't zou bij God en de menschen je voordeel zijn.”

Simon Laars wierp een akelig verachtelijken blik op den spreker, wendde zijn hoofd, en zag door het hooggeplaatste tralievenster, in de graauwe lucht.

De bezoeker werd zoo koud als een steen: „Wat bedoelt gij Simon?” vroeg hij haastig met een merkbare trilling in de stem.

— Niets! niemendal!” klonk het stroeve antwoord, en, na eenige oogenblikken van diepe stilte sprak de gevangene, terwijl hij een beschuldigenden blik op Springer wierp, nog deze verwijtende woorden: „Bekennen! 't zou beter zijn dat *hij* bekende die door duivels middelen, de verdenking op een armen huisvader wierp!”

Kees Springer had de grootste moeite om zich staande te houden; hij beefde over zijn geheele ligchaam. De man, die wel schuldig moest wezen, betichtte *hem* — van het misgrijp: „Laars in 's hemels naam, hoe komt gij op dat denkbeeld?.. hoe...” maar — de gevangene begon op een akelige, wij zouden zeggen schier sarrende wijze een deuntje te neuriën, zoodat Springer den moed verloor om verder een woord te spreken ten einde den man tot rede te brengen. Met een overtuigend: „God kent, en ziet ons;” groette hij den gevangene en verliet den kerker.

't Was weder schemer-duister toen Springer zich buiten het gebouw bevond, en — 't was ook schemer-duister in zijne ziel; maar al werd het ook gaande weg donkerder op de straat, zoodat het kunstlicht er een behoefte werd, een groot kwartier later werd het klaarlichte dag in zijn gemoed, want hij trad — welligt voor de

twintigste maal — de kleine woning nabij het kerkgebouw binnen, en zag er, de zichtbaar aangesterkte vrouw Grietje, omringd door haar kroost, aan de graauwe klaptafel zitten, en mogt er op nieuw troost en ondersteuning brengen en weerde allen dank en allen lof met de woorden: „Wat *ik* goeds doe, vrouwtje, dat doet God; en dat het door mij geschiedt: daarvoor moet *ik* Hem danken.”

't Was den volgenden morgen dat de advokaat die den beschuldigten Simon Laars, als verdediger was toegevoegd, in de pleitrede welke hij bij het dienen dezer belangrijke zaak dacht te houden, de volgende zinsnede laschte: „Het blijkt hoe langer zoo meer, dat de omstandigheden welke tegen mijn client zouden getuigen, in dezen niet de geringste waarde bezitten. Wij houden ons ten volle overtuigd dat de werkelijke dader van het feit in kwestie, op eene schandelijke wijze het vermoeden op den inculpaat heeft weten te werpen, door hem, het couvert van den brief, benevens het muntbillet N^o. 265, behendig in de zakken van zijn jas te spelen. De improbiteit, mijne heeren! waarvan hij het slagtoffer is geworden, vereischt uw diepsten afschuw, en, nog meer wordt onze deelneming opgewekt, indien wij bij de gedurige verklaring zijner onschuld, hem standvastig hooren verklaren, dat hij geen vrijmoedigheid bezit om eenig ander persoon voor den schuldige te houden. Dat evenwel zulk een vermoeden bestaat, daarvan bekwam ik, hij onze laatste zamenspreking, de morele convictie, en mijne heeren, ik beveel daarom dit belangrijke punt ten sterkste in uw ernstige overweging aan.”

Zóó schreef de pleitbezorger, en, ongeveer terzelfder tijd stonden op den hoek der Kerkstraat twee dienstmeiden, met boodschapmandjes onder haar boezelaars, dood bedaard, een gesprek te houden; terwijl haar meesteressen vol ongeduld op den inhoud dier mandjes wachtende waren.

De oudste en leelijkste dier beiden, was Mie, de keukenmeid der familie Springer; de jongste, en minst leelijke, was Saartje; de werkmeid der Reevers.

— Daar mot je om kommen,” hooren wij Mie het eerste zeggen — en zij doet er Saartje op een vroeger gezegde zeker bescheid meê — „'t is over en weêr gedurig pertij en swaree; je werkt je lam mens, en als je ze de deur uitlaat dan is 't: g'n avond meisje, maar fooijen die zie je niet. Krijg jullui van de onzen ook niemendal?”

— Complement weêrom en dat ze daarvan niet thuis benne,” klinkt het antwoord, „net as bij jullui, de eerste keer; maar, 'k heb ze onder mekaar hooren zeggen, dat ze „dat gefooi” nou 't zoo-veel as angasjement was, achterwege zouden laten; dat was zoo'n last; last in d'r beurs ja! maar afijn, weet je, als 't op trouwen gaat dan zal 't wel bijschieten, dan steken me toch 'n doeseurtje op.”

— *As! as!!* daar zeg je 'n woordje,” herneemt Mie, terwijl ze haar neusvleugels naar boven werkt, „as! ik zie d'r niemendal van gebeuren hoor! niemendal dat zeg ik je!”

— Nou zou je zeggen!” klinkt het verwonderde antwoord.

— Op m'n woord van eer!” zegt de keukenprinces; „ons Keesje zal de slopkous wel krijgen, zoo'n blaauwe, weetje. Jou jufvrouw Hansje, of hoe heet ze.....”

— Nancy,” verbetert de andere.

— Nou Nansje dan,” hervat de leelijkste, „die zal wijzer wezen. Ze geven in stad raar van 'm af, hoor! Je weet wel van 't postkantoor, met al die bankies die 'r gestolen zijn; ze zeggen voor tien duizend gulden; d'r zit 'r een voor achter de tralies; Schoen heet ie, ik ken 'm best. Ze zeggen dat ons Keesje, met z'n fijne gezigt handdadig is, hoor.... je verstaat me, hé....? je vat me. Nou mens, en Sien van van Bits, bij de groote kerk, hêt me zelfs verteld dat ze Keesje in 't donker, deur uit, deur in, bij vrouw Schoen ziet gaan; 't moet nog 'n knap slag van 'n mensch wezen. Je zoudt zeggen hê!! zulk rijkeluisvolk!”

— Maar menslief zou 't wáár zijn?”

— Wáár! wáár!! geen cent voor z'n zoerliedeteit hoor! geen cent. Ze zeggen 't allemaal, de grutter ook, en, als jou volk dat weet, dan is 't uit met de verkeerderei, en jou trouwfoojien zijn naar de maan, hoor!”

— Wel mens! mens!” hervat de minder leelijke? „'t zou me spijten voor m'n zak, maar, dat jufvrouw Nansje zoo'n schorremorrie kreeg, daar zou 'k ook niet van t'huis wezen, en zou *hij* 't gedaan hebben — zeg je....? en zou ie nou om die vrouw draaijen....? 'k zal 't wel luchten hoor.”

— Ze hebben laatst bij ons al ruzie gehad; in den gang; onthou er Mie bij, of 't ook slabakken gaat. — Wat heb jij in je mandje?”

— 'n Fleschje bitter; en jij?”

— Ik,” antwoordde Mie, „van die vuurduiveltjes en keukenzout. Atjuus!”

Deze Mie, waarde lezer, was dezelfde waarvan Kees had gedacht, wat laat ze 't eten dikwijls aanbranden — en — wat hét z'n zout-hand 1). Had hij ongelijk?

De laatste stormen van Maart loeiden tegen de vensters der kleine kamer, welke Kees Springer in de woning zijner ouders, de zijne noemde. 't Stormde nog harder in zijne ziel. We zullen 't maar kortweg zeggen. 't Was uit met Nans; heelemaal uit! en, wat nog meer beteekent: ze had hem bedankt. In dat verschrikkelijke briefje, dat ook nu vóór hem lag, stond het geschreven, en wát er woordelijk geschreven stond... dáár, lees het:

Mijnheer!

De liefde welke het geluk van twee menschen door den band des huwelijks moet bevestigen, dient wel op den grondslag eener ware hoogachting te berusten. Zonder in eenige uitweiding te treden, ben ik verplicht UEd. namens mijne dochter Nancy te melden, dat de grondslag waarvan ik gesproken heb aan haar liefde te uwaarts ontbreekt, en terwijl ik UEd. — uit haar naam — hiernevens de geschenken terugzend, welke UEd. de goedheid hadt, haar aan te bieden, verzoek ik U tevens geen stappen te doen tot weder aanknooping eener verbindtenis, die nimmer het geluk onzer dochter zou kunnen bewerken.

Noeme mij met de achting aan U verschuldigd, WelEdele Heer!

UEd. Dw. Dienaar,

A. Reeve.

P. S. Verzoeken inliggend schrijven aan Uw zeer geachte ouders te willen overhandigen.

Vindt gij het vreemd, lezer, dat de jongeling die zijn Nancy zoo lief, zoo onuitsprekelijk lief had, bij de eerste lezing van dat briefje,

1) Zie: *Kees Springer in de Kerk*, bl. 393.

doodsbleek is geworden, en sedert dat oogenblik bijna niets heeft gesproken en bijna niets heeft gegeten, en magtig veel door het nog dorre kruis- of galgenbosch — een half uur buiten de stad — heeft gewandeld, tot laat in den avond, maar zonder evenwel aan galgen of wat dies meer zij te denken; alleen vervuld met het beeld zijner liefste, die helaas! zijn liefste niet meer wezen wilde; waarin hij zich bedrogen, bitter bedrogen had? Vindt gij 't vreemd dat onze Kees somwijlen de waterlanders niet kan bedwingen, en kinderachtig wordt, akelig kinderachtig? Neen, en evenmin is 't vreemd dat Springer zich geen duidelijk begrip van die treurige ommekeer van zaken kan vormen. Nans heeft hem eenige malen verweten dat hij haar negligeerde, en dan heeft hij niet willen bluffen met zijn troostbezoeken aan Laars en diens arme familie, dan heeft hij altijd gezegd: „Geloof me Nans ik kan niet anders, heusch ik blijf precies dezelfde....” En nu — daar lag dat briefje; hoe beleedigend! Hij bezat haar achting niet langer! hoe ontwijkend, diplomatisch: „met de achting aan U verschuldigd.” De heer Reeve had er zeker 't woord: „niemendal” bij gedacht. De oudelui waren te zeer verontwaardigd om aan een misverstand een verkeerde opvatting, te willen denken. De oude Heer Springer geloofde er heel wat anders van: die Flink 't was een knappe vent, en scheen fortuin te hebben; 't nuffe had zich met zijn aardigheden wel ingenomen betoond, en — „niet meer aan denken, Kees; daar zit zoo geen fond bij die menschen; Reeve komt nooit in de kerk; dat Nansje weet zich allerliefst voor te doen, maar ze toont een coquetje te zijn. Beter ten halve gekeerd, jongen, dan ten heele gedwaald!”

Zoo had de oude heer Springer gesproken, en mevrouw hilde menigmalen in stilte: Kees werd zoo bleek; Kees werd zoo mager en Kees dacht in stilte: zou zij 't *kunnen* wezen? als 't zoo is..... — Gods wegen waren de beste: 'n Blanke vrouw, *geen* zwarte! 1)

Wij zeiden: 't Stormde buiten, en 't stormde nog harder in des jongelings ziel. Hij zit met de hand onder 't hoofd en denkt: aan de koelheid en zonderlinge uitdrukkingen zijner superieuren en inferieuren; aan de woorden van Simon Laars, en diens hardvochtig en onverbreekbaar stilzwijgen bij de latere bezoeken, welke hij hem uit

1) Zie: *Kees Springer in de Kerk*, bl. 389 v. o.

medelijden gebragt had; aan de arme vrouw die met tranen in haar oogen had verzocht om ter wille van zich zelven zijne bezoeken niet te hervatten, terwijl haar stem had gebeefd toen zij er de zonderlinge woorden bijvoegde: „Ga maar. De mensch is boos. O de mensch is zoo boos!” Kees denkt aan Nancy, aan den eersten kus van hare lippen, aan haar zielvolle oogen, aan haar teedere woorden, en, hij beziet de voorwerpen van smaak en weelde welke hij haar had geschonken, en die nu vóór hem lagen, *zij* had ze gedragen.... zij! hij zou ze nog willen zoenen omdat *zij* ze gedragen had. 't Zwakke wurmpje, 't jongste kind van vrouw Grietje kon op den duur de koemelk evenmin als de broodpap verdragen. Vrouw Zak had zich aangeboden voor vijftien stuivers in de week. Levie uit de Torensteeg zou nog een aardigen duit voor dat rommeltje geven, er was een gouden vingerhoed en een gouden broche bij. — Maar — Laars verdacht hem, en zij, die hij wél deed en nog zoo gaarne wilde helpen; zij had zoo'n wonderlijk woord gesproken. Wie kon *haar* hebben aangezet tot verwerping zijner geringe weldaden....? Wat keek Flink hem op de vingers, en wat werkte hij immer om en bij hèm, en wat gemeene zet: „zullen wij ook het genoeg hebben u dezen avond bij de familie Reeve te zien....?” — Beroerdel..... hê wat stormt het! Verdenking! ja verdenking moet er wel wezen, en de Hemel weet hoe hij gruwet van de wandaad door Laars bedreven. Gelasterd moet er zijn! Zijn liefde, zijn hoop, zijn geluk in de toekomst, is hem ontroofd. Zij, voor wier geluk hij gaarne zijn leven zou stellen, zij wil hem zelfs geen achting meer schenken; een schuldige dien hij op God heeft gewezen en wiens gezin hij heeft welgedaan, hij wordt door den ongelukkige met wreede woorden bejegend, hij wordt door de zijnen met ondank beloond. Is dát regtvaardigheid Gods....!

Alla 't hoofd in den nek, voort met den rommel! 't leed verzetten. Plezier maken! — — Hê! hê!! hê!!! wat stormt het.

„Daar blijft op deze wereld ook voor den opregt geloovige een strijd mijne Broeders en Zusters! een bittere strijd van het zwakke vleesch tegen den geest die uit God is. Maar vreest niet voor dien kamp, waant niet dat uw krachten ontoereikend zullen zijn. Neen dat zullen zij niet, wanneer gij bidt! en als gij bidt zegt: Heere *Uw* wil geschiede; zegt ge dat

met een geloovig hart, dan *is* Gods wil de uwe; dan *doet* ge den wil des Allerhoogsten.." 1).

Het is de hoofdzakelijke inhoud dezer leering uit de rede van den waardigen dominé B... die als een lichtstraal den jongeling in de ziele boort.

't Is een rare die kees, hij springt op, geeft zich een klinkenden slag voor 't hoofd en hoor — da's al ijselijk raar, hij neuriet op de bekende straatwijze: „Strijden broeders tot het laatste!” maar verder niet, en buiten stormt het nog, maar van binnen stormt het niet meer, en — hij grijpt zijn hoed en pakt „den rommel” bijeen, en snelt naar de Torenstraat.

's Avonds zat vrouw Zak met kleine Wimpke aan haar vollen boezem. Hoe of vrouw Zak op eenmaal zoo goed, zoo meêlijdend, zoo verteederd was geworden? „Och 'n mens kan veranderen,” zegt vrouw Zak en meer zegt ze niet, omdat ze niet meer zeggen *mag*, en Wimpke klokte maar voort, hê! wat klokte hij heerlijk! en vrouw Grietje zeide: „God zal 't je loonen” en vrouw Zak zei: „hm, hm,” en dat het niets was en dat ze 't op d'r woord nog al van noode had, maar méér, méér zei ze toch waarlijk niet.

Ongeveer zes maanden na het gebeurde in de eerste bladzijden onzer vertelling geschetst, waren der politie, kort na elkander, een bankbillet van zestig en een muntbillet van tien gulden in handen gekomen, die — blijkens de bekend gemaakte nummers — tot de gelden moesten behooren, welke op het postkantoor te G. met den brief waren zoek geraakt.

IJverige nasporingen hadden er toe geleid om de eerste uitgevers — ná het tijdstip van vermissing — op 't spoor te komen. De gang van 't muntbillet was het ligtst te vinden geweest en, wie denkt gij dat de schuldige of beter de uitgever er van geweest was: Laars, zult gij zeggen, — Springer ligt bij u toch niet onder verdenking — maar neen, gij hebt het reeds vermoed, hij, die zoo keurig preken kon vertellen de dubbelhartige Flink..... Sust! dat muntbillet werd in betaling uitgegeven door zekere mejufvrouw Christina Laars,

1) Zie: *Kees Springer in de Kerk*, bl. 394 v. o.

ongehuwd, zonder beroep en wonende met een onnoozele zuster te B...

Simon! Simon! eerlijke Simon, ook dát geld te deelen? Arme Laars!

De loop van het bankbillet à zestig gulden was bijna onnaspeurbaar geweest (dagelijksche menschen letten zoo weinig op de nummers hunner „pampiertjes”) maar — wij zeiden het reeds, — men was er in geslaagd, om ook van dat bankbillet den eersten uitgever aan te wijzen, en 't was: zekere Vis, te D., op vriendelijk verzoek van een vriend van zekeren Laars, postkantoorbediende te G.

Arme vrouw Grietje! arme kinders!

Maar de vriend van dien „zekeren Laars....?”

Hebt ge niet op zekeren nacht onder zekeren rijpas gelezen: JOZEF BLANK....?

Welnu, dát was de vriend geweest; Jozef Blank had zich bij de kagchel gewarmd, en had zijn vingers, niet aan de kagchel, maar aan een' „dommen” brief gebrand — van dat „dom” zullen wij later spreken, — erg gebrand! zoodat hij er tot in de ziel zwart van was geworden. Jozef heeft naar de kaarten en op de plaatsnamen boven de loketkasten getuurd, en — terwijl de beambten druk aan het werk waren, heeft hij den jas van Laars, die in een donkeren hoek hing, ter dege in oogenschouw genomen, en bevoelt, en, om alle verdenking van zich af te keeren, het couvert van den dommen brief — dien hij tusschen de ruimte van zijn wijden kraagjas had losgebroken — in den linker, en het muntbillet N°. 265 in den regter jaszak gemoffeld. Die zwarte Blank! Slimme Jozef! Laars zal de schuldige zijn; en — eenigzints bekend met de familie-omstandigheden van den kantoorbediende, heeft hij nog tien gulden opgeofferd, en die, zonder teeken van herkomst, aan Crisje Laars doen bezorgen, terwijl hij met de uitgifte van een bankje à veertig en het ontdekte à zestig gulden, met de meeste omzigtigheid is te werk gegaan. 't Heeft hem niet gebaat; de politie is een slimme dame; zij heeft overal oogen en laat zich maar zelden knollen voor citroenen verkoopen. Of Laars al de beschuldigde was, en zelfs de schuldige kon zijn, *hij* was „geplakt,” maar — den postillon, Jozef Blank, *hém* had men toch ook eens een heel vriendschappelijk bezoek gaan brengen; heel belangstellend had men zijn woning met al haar gemakken en kasten en

bergplaatsen bezigtigd, en heel toevallig — onder een bedstede — erg in 't hoekje — een kartonnen doosje bespeurd, dat men regt aardig gemaakt vond en waarin — dood toevallig — de bankbriefjes werden gevonden, die in den gestolen brief waren verzonden, en welke Simon Laars aan hem — Jozef Blank — zeker in bewaring zou hebben toevertrouwd.

Of Jozef Blank lust had om 't huis van „de heeren” ook eens te zien. Eenvoudig, heel eenvoudig! maar solide; Oostersche gastvrijheid; hij zou er logeren ook; bagaadje onnoodig. En Blank — hij vond er weinig gemakken, en weinig lucht, en weinig licht; en beweerde, dat de architect weinig met den tijdgeest was medegegaan.

't Lag niet in ons plan, waarde lezer, om u den loop van de rechtszaak in kwestie breedvoerig mede te deelen; wij hebben er trouwens de bescheiden niet toe, en voeren u daarom liever eene woning binnen, waar al dadelijk zal blijken, dat Simon Laars, — op de meest voldoende wijze — is *vrij* gesproken, en Jozef Blank als schuldig aan het gemelde vergrijp is veroordeeld.

— Tot een confinement voor den tijd van vijftien jaren,” herhaalt de heer Reeve, nadat hij uit de stadscourant de uitspraak der regtbank heeft voorgelezen, en, langzaam met het hoofd knikkend, voegt hij er bij: „nadat reeds gisteren de veroordeelde tot volledige bekentenis was gekomen.”

Mevrouw Reeve blijft met de grootste verbazing haar echtvriend beschouwen, terwijl Nancy, met een zenuwachtige woede — luk of raak — de naald door het stramien drijft.

— Bekend!” herhaalt mevrouw en er volgde een diepe zucht en toen een *opregt*: „Goddank!” en weder een oogenblik later klonk — met bedenkelijk hoofdschudden — de echo van haars echtvriends gedachte: „Die Flink! die Flink!”

Die Flink! Die Flink!! Nancy zag naar buiten; stijf en strak en toen, toen toog ze weêr met woede aan 't werk, en trok bij abuis, een zwarten draad die — volgens het borduurpatroon, — voor 't oog van een amor had moeten dienen, midden door diens borst heen; in de confusie — héél bij abuis — en — toen sprong ze op, en liep het vertrek uit, en ging op haar kamer zitten, en schreide... *niet* omdat die Blank zijn schuld had bekend, maar omdat zij gedurig moest herhalen: „Die Flink! die Flink!!”

Maar, immers Flink was niet schuldig....?

Aan den diefstal, neen.

Aan iets anders? Ach, gij weet het reeds, en — hebt gij 't niet best begrepen, wij zeggen het u thans met duidelijke woorden.

Govert Flink heeft Nancy Reeve, op den avond toen Kees niet was verschenen, voor de eerste maal bij de familie Springer ontmoet; haar bekoorlijkheden hebben hem getroffen; de informaties omtrent haar fortuin hebben den smeulenden vonk zijner liefde tot een vurigen gloed aangeblazen.... begrijpt gij 't volkomen lieve lezeresse? Neen, gij begrijpt niet hoe iemand, die zoo mooi preeken kan vertellen, er toe komen kan, om — tot bereiking van eigen geluk of voordeel, den naaste, den broeder te belasteren en hem, door 't uitstrooijen van valsche geruchten, het beste op de wereld te ontrooven: zijn goeden naam, de achting zijner medemenschen en de liefde van haar die hem trouw had beloofd. Dát begrijpt gij niet, en toch, zóó zijn er; Flink was er zoo een; *wij* hebben hem gekend. Maar, hij teekende immers voor tien gulden ten behoeve der arme vrouw Laars..... Dát weet de heele wereld!!!

Oorblazingen van allerlei aard hebben Nancy Reeve het goede vertrouwen op de braafheid van haar minnaar ontnomen. Nancy's ouders — wij zagen het — hebben evenzeer schijn voor waarheid aangenomen, en Govert Flink, die alreeds voor eenige weken den „aanslag” op Nancy's hand heeft gewaagd, achtte zich reeds overtuigd, dat hij weldra zou zegepralen. Maar nu — waar bleef hij met de gemoedelijke verklaring, dat hij aarzelde tusschen zijn plicht en de eer eener respectabele familie, om de overtuigendste bewijzen voor de schuld van Springer te leveren....? De postillon had bekend! „Die Flink! die Flink!”

En het waarschuwende woord van Saartje de werkmeid — uit den koker van Mie met haar „zouthand” — ten opzichte van de soerliediteit....? Nancy meende, ze had nu kennis gemaakt met den leelijken man die laster heet, en — hem dien men eenmaal leerde kennen, men ontmoet hem gedurig weder, of meent hem te hervinden.

Den volgenden morgen werd den ouden heer Springer berigt, dat er een heer was die hem gaarne wilde spreken.

Uiterst verbaasd zag deze, den vader van Nancy het vertrek binnen treden, en ondervond in de eerste oogenblikken een pijnlijke

gewaarwording, dewijl hij na het ontvangen der beleedigende regelen, met zijn gade besloten had, de Reeves — ofschoon hij ze gaarne het leed, aan zijn zoon berokkend, vergaf — zoo veel mogelijk te zullen ontwijken.

Echter, daar klonk een andere toon, en openhartig werd er bekend, dat geruchten de eerlijkheid van den jongen Springer hadden verdacht gemaakt; dat al die geruchten waren gebleken valsch te zijn; dat Nancy — al kon de band, dien zij zelve te roekeloos had verbroken, niet weder hersteld worden — toch vurig wenschte dat het leed 't welk zij door haar miskenning moest hebben veroorzaakt, haar mogt vergeven worden; dat het meisje..... maar, 't was reeds genoeg, de oude-lui Springer waren er waarlijk de menschen niet naar, om volle VOLLE satisfactie te eischen; ze wisten zoo'n klein beetje zelfverloochening — niet er van te praten — maar te beoefenen; en de heer Reeve kwam in zijn woning terug met de verzekering, dat die menschen waarlijk allerliefst en allerbest waren, en dat er geen haat bij hen was, en Nancy luisterde met gretige ooren en dacht nog eenmaal aan de woorden der gediensdige werkmeid; maar ook terstond aan de valsche betigting van Flink..... en vraagde: „Maar Kees?”

Wij hebben Kees Springer op een oogenblik verlaten dat er storm in zijn ziel was geweest, maar een storm die voor de liefelijkste stilte had plaats gemaakt. Wij zagen hem met de edelste bedoelingen zijn weg naar de Torenstraat kiezen, en hij heeft er de voorwerpen — inzonderheid de gouden broche en vingerhoed — ten voordeele van Grietjes kind, tamelijk naar wensch verkocht.

De jongen had droevige dagen gehad, want ofschoon hij de kiescheid zijner verlorene vrienden toch op den duur niet *kon* verdenken, en aan het gerucht geen ooren leende, dat Flink alreeds van haar liefde de verzekering zou hebben ontvangen; hij wist het maar al te zeker, dat Flink zijn bezoeken bij de Reeves herhaalde, en achtte het na de treurigste ervaring geen onmogelijkheid, dat zijn fluweelen tong zich den weg tot haar hart zou weten te banen en elke toenaadering, waarop hij nog immer gehoopt had, een ijdel uitzigt zou bevonden worden.

't Is in den namiddag van denzelfden dag dat Nancy's vader het laatste bezoek ten huize van de familie Springer heeft gebragt, en de eerste dag der invrijheidstelling van den onschuldigen kantoorbediende. Kees Springer keert met langzame schreden van 't kantoor terug, waar hij weder — — — met Flink heeft gewerkt, en, waar morgen ook Laars weêr zijn arbeid zal hervatten; Laars die hem heeft kunnen verdenken, maar over wiens vrijheid hij zich in opregtheid verheugt. Langzaam gaat hij voort en hij, die anders lust heeft om alles te zien en alles op te merken, bespeurt ter naauwer-nood dat de lijkbezorger die voor twee jaren zijn grootmama „bezorgde,” hem in 't voorbijgaan „diep saluweerd” en daarmee zoo duidelijk zegt „je dienaar m'nheer; — as je blief m'nheer; — hoe eerder hoeliever m'nheer; — 't spijt me dat je nog zoo gezond bent m'nheer;”

Foei! 't is leelijk om zoo iets te denken van een eerlijk lijkbezorger. Eilieve, 't is geen betichting; 't is de indruk eener lijkbezorgers saluade; zulke menschen moesten kiesch zijn, en nooit groeten, hun beleefdheid doet zeer. Kees Springer heeft den lijkbezorger *niet* gezien en *toch* gezien, dat is, hij weet niet wien hij gezien heeft, maar hij werd aan den dood zijner grootmoeder herinnert..... en, aan de kortheid,..... de lasten en teleurstellingen van 't leven, en nog, aan de laatste woorden der dierbare vrouw: Kinderen hier beneden is het niet, en — Kees was een rare, hij dacht: Laatst op den toren, wat kleine kriebeltjes schenen de menschen; de generaal van de dragonders precies 'n looijen soldaatje, en de dames Foris die uit haar speeldooshuisje kwamen, en zich uitlaten dat ze alle harten beneden de vijftig beheerschen, precies 'n paar haften 1). Klein! klein! 'k Wou da'k weêr op den toren stond;..... 't zou mij wél zijn indien ik nog hooger ware; boven de starren; dáár wordt alles klein, zóó klein dat men 't niet meer zien kan; de grootste teleurstellingen van hier zullen er blijken heilzame aderlatings- of inëntingsprikjes te zijn. Dáár is het, grootmoeder, *hier* niet; waarlijk ik zou er zijn willen. Wáár? In den Hemel. — Den Hemel!?

Dáár dáár is geen (^{wat?} vul maar in,) meer;

1) Ephemérische, slechts één dag levende insecten; licht van kleur, zij vliegen boven 't water, en strekken tot aas voor een gering soort van visschen.

maar hier, 't blijft hier zéér doen, erg zéér doen..... Ontelbaar O mensch! zijn de weldadigheden uws Heeren; ontelbaar zijne gaven als het zand aan den oever der zee 1). Wie zei dat? 't Doet er niet toe; 't *is* zoo! — 't Zijn immers maar inëntingsprikjes..... Vergeet nooit één van zijn weldadigheden..... Als ik t' huis kom dan krijgt ma er drie; (zoenen) en Pa 'n handdruk zoo als ik 'm gaf toen ie gezeid had: Fiat, Kees! 'k zal Nans voor je vragen..... Nans.....

't Is half zes nu Kees de deur der ouderlijke woning binnenstapt.

— D'r is versite m'nheer;"

— Zóó, dan stap ik zoo lang naar boven."

— 't Zou je ook niet meêvallen."

— Hoedat?"

— Van wege de vroegere kennis; en van wegens de slechte behandeling, ze kijkt nog even preuts; op zu'k soort zou 'k 't niet hebben."

— Maar zeg dan *wie* er zijn?" herneemt Springer een weinig ongeduldig, want hij durft niet hopen dat *zij* er zijn zal aan wie hij nog pas heeft gedacht.

— Wie.. wie.." herhaalt de re zouthandige; „wel het nufje dat m'nheer 'n blaauwe scheen hêt ge....."

— Zwijg Mie," klinkt het bevel, en hij die 't geeft, doet zijn best om niet boos te worden.

— Voor *mijn* part....." bromt Mie tusschendeaks en platvoet naar de keuken.

Springer staat in den gang, en het hart klopt hem geweldig in de borst; hij wischt zich met den zakdoek het aangezigt — waar eigenlijk niets te wisschen valt; treedt op de deur der woonkamer toe..... maar, gaat weder terug naar den trap. Den trap loopt hij op; ter halverwege blijft hij staan, ziet naar beneden, neemt zijn zak-haarborsteltje, strijkt er de haren meê glad, ziet even in 't spiegeltje, gaat langzaam drie — vier trappen naar beneden, maar — draait weder om, wipt zoo vlug als hij kan, heel naar boven, naar zijn kamer, en zijn hart klopt nog sterker en, in den spiegel bespeurt hij dat hij heel erg wit ziet. 't Is raar dat 't hart zoo

1) Zie: *Kees Springer in de Kerk*, bl. 384 v. o.

kan bonzen en er zoo iets kroeperigs in de keel kan wezen, wanneer het toch zuiver van binnen is; heel raar, maar 't is toch zoo. Jufvrouw! dát zijn nu waarlijk de zenuwen; *opregte* zenuwen! schelden, met deuren gooijen en slaan, noemt men ook: de zenuwen; 't zij zoo, wij noemen ze: verdachte zenuwen.

Springer — *onze* Kees niet waar? — wischte zich voor de derde en laatste maal het aangezicht met den zakdoek; neemt een boek in de hand — om iets in de hand te hebben — en gaat nu voor goed naar beneden; heel langzaam; rare vent! nog pas is hij in den gang of floep, één, twee drie, regts omkeert, en — in zes, drietrappige sprongen, springt Springer weder naar boven, en valt binnen zijn kamertje gekomen, op een stoel neder. „Flaauw! akelig! kinderachtig!”

Hoor! daar wordt gescheld. Is 't binnen, of aan de voordeur? Stilte..... Een gangdeur gaat open; een: „Hê! dat gebêl!” klinkt tot boven, en een langzame tred in den gang verkondigt dat Mie de voordeur zal openen. — Gepraat aan de voordeur. — Op nieuw de statie-stap der keuken-princes tot aan... de woonkamer. — Haar stem naar binnen: „Is de jongen m'nheer niet hier? d'r is volk voor 'm aan de deur.”

De stem van den ouden heer Springer — heel in de verte „M'nheer is nog niet t'huis Mietje... wie is er?”

De stem der dienstmeid — vrij wat sterker: „Niet t'huis! wel zeker m'nheer, al lang; al wel 'n uur, maar hij had 't land om naar binnen te gaan; 'k zal 'm wel roepen.” Iets later aan den trap met een schelle stem: „M'nheer! Jongeheer! kom is af, d'ris volk!”

Ongeroutineerde lezers in Nuts- of andere vergaderingen, herinnert gij u dat oogenblik waarop de President tot u zegt: Mogen wij onzen geachten spreker verzoeken om me.....?” Welnu, de stem der keukenmeid deed bij Kees dezelfde, welligt een nog sterkere uitwerking: „Ja, ja!” riep hij luid — 't was ook erg kinderachtig! — en hij ging naar beneden, en stapte de woonkamer binnen.

Een intermezzo tot opheldering: Slechts een uur na de tehuiskomst van den Heer Reeve bij zijne dames, werd het plan opgevat, om bij de vroegere vrienden — die door de voorbarigheid waarmede men aan lasterlijke geruchten en schijngronden het oor had geleend, zoo diep gekrenkt moesten wezen, en zich desniettemin zoo hupsch en zonder eenige bitterheid hadden betoond — ten spoedig-

ste een bezoek te brengen, want, onregt te hebben aangedaan en zulks niet gaarne te belijden, dáár hadden de Reevers geen vrede bij. Sedert den kantoor tijd van Kees was het dus alreeds de tweede maal dat Mie m'nheer Reeve „over de mat” zag komen, en de laatste maal, vergezeld van twee dames, waarvan de jongste erg „pips” had gekeken: „Och heer! ze spoelden weêr aan!”

Wie denkt gij lezer, dat er een mal figuur sloeg toen Kees binnentrad?.. Kees, dat spreekt; Nancy nog erger; en de wederzijdse ouders..... in één woord het zestal binnen die kamer sloeg een mal figuur.

Zie mevrouw Reeve hoe zij opstaat en een soort van dienaarste maakt; „Grunts voor Kees!” denkt mama Springer, en de goede vrouw die van af de komst der Reevers tot nu toe, gedurig iets heeft gezegd dat ze naderhand *mal* vond, mama zegt: „weet u 't is Kees;” iets hetwelk door niemand der aanwezigen in den minsten twijfel werd getrokken.

Zie den heer Reeve; om aan den inspraak van zijn hart en aan den wensch zijner dames te voldoen, heeft hij de beide, elkaar zoo snel opvolgende bezoeken, van zijn veelvuldigen arbeid uitgebroken; hij zoude zooveel mogelijk, en als 't kon *alles* met de jongelui in 't effen zien te brengen. Vóór het binnentreden van den zoon des huizes heeft hij weinig méér gezegd, dan 't geen hij reeds een uur geleden heeft duidelijk gemaakt; nu Kees is binnengetroten zegt hij „Hm! Hm!” en voegt er tot den jongeling — die zoo'n fraaijen brief ontving — bij: „Je schijnt niet meer te weten waar we wonen Kees, — hoe gaat het? druk op 't kantoor...?” Lieve deugd wat sloeg die man 'n mal figuur.

De oude heer Springer had Nancy nog witter zien worden dan de blonde in haar hoed, en werd zoo klamachtig dewijl de zaak zoo raar en hij de heer des huizes en — dood eenvoudig — de vader van den zoon was. Met het oog op de onthutste Nancy; op den zoon waarover hij vader was, en op zijn eigen gemoedstoestand in dezen oogenblik, zeide hij deftig: „Nansje wij moeten ons bezitten niet waar?” — (vermoedelijk in den zin van: onze gewaarwordingen — of wilt gij — onze zenuwen beheerschen).

Een diepe stilte.

— M'nheer! Jongenheer! of u komt; die menschen staan al een

uur in den gang!" klinkt het om de kamerdeur heen, en de bedoelde persoon maakt op die stem dezelfde manoeuvre als het paard „l'incomparable" van Blondin, wanneer het onbeweeglijk stond en zijn meester riep: „à l'écurie! dat is — en natuurlijk zonder te spreken — met één wip voort — het cirque: de kamer uit.

Wij hebben een ander tooneel; heel iets anders.

In de sierlijk gemeubileerde voorzaal van het huis waarin wij u verplaatsten, vinden wij — even als straks in de woonkamer — een zestal menschen bijeen. Slechts één er van zagen wij ook in de gezegde woonkamer; drie er van, kunnen, met betrekking tot hun leeftijd ter naauwernood voor één persoon worden geteld; de twee andere personen zijn schraal en bleek; de langste is een man; de kleinste eene vrouw.

Zie, daar staat die bleeke man, met de onmiskenbaarste sporen van geleden kommer op het aangezicht, zeer nabij den jongeling die — zonder schuldgevoel — de oogen houdt ter nedergeslagen. Luister! 't Is Laars die spreekt, Laars — gij weet het — spreekt in den regel zoo weinig; zoo kort, luister dan:

— Grietje zei dat we keisteenen zouden zijn, als we u niet gingen danken. Ik zei, nee Grietje; we hebben God alleen te danken wat de menschen doen, dat doen ze om Godswil en ik kan je niet bedanken, m'nheer, omdat 't me strijdt zie je, omdat 't me stuit weetje, om een aalmoes te moeten ontvangen...."

De vrouw wilde haar echtgenoot in de rede vallen, doch een: „Stil Grietje," verhinderde zulks, en hij die 't zegt treedt nog nader op den jongeling toe, en vat zijne hand en vervolgt op geroerden toon: „Maar wát ik moet doen, dat doe ik, en God zal mij hooren: vergiffenis wil ik je vragen; ja dat wil ik; want ik heb je verdacht, m'nheer, en beschuldigd zonder grond, en het knaagt me hier, weet je?" Laars legde de hand op zijn hart „jou beschuldigd, m'nheer, die mijn arme vrouw en kinders hebt welgedaan, die ze bezocht hebt en geholpen en zonder wiens hulp m'n kleine jongske misschien al op 't kerkhof zou leggen...." — Lezer, zeg hoort gij die consequente redenering wel? De hooghartige *wil* niet dankbaar zijn aan de menschen; hij *moet* het wezen; wanneer 't hart te vol wordt, dan *moet*

het over de lippen. — „Ja, ja,” vervolgt de bleeke man haastig en de tranen springen hem met geweld uit de oogen: „vergiffenis moet ik je smeeken, voor die wreedste miskening bij zooveel — goeds, maar — dat zweer — ik je . . .” — och! wat snikt die bleeke man! — „ja, — dat ik nooit — zal vergeten. . . .”

— Genoeg! genoeg!” roept Kees Springer zichtbaar in verwarring en geschokt, terwijl hij zijn hand aan die van Simon wil onttrekken. „Ga maar heen; ’t is wel te veel. . . .”

— Nee, nee niet genoeg;” klinkt vrouw Grietjes stem, en vat de andere hand van den jongeling die angstig naar de opengelaten deur ziet; „voor je bidden, dat zullen wij zoo lang als we leven; door ’n vuur loopen als ’t noodig is; kijk, kijk m’nheer! Simon is te vol dat ie spreekt, kijk maar, dikwijls hét ie gezeid, dat ie geen tranen had, maar kijk, hij schreit as ’n kind. Nou Simon weêr bij me is, laat ze nou in de buurt lasteren wat ze willen, ik zal niet meer zeggen: Ga maar heen omdat de wereld zoo boos is; kijk ik wil je de hand drukken; zóó — daar hij bij is, kom hier kinders; hier!” en de vrouw doet de kinderen nader treden, (Saartje was met de beide jongsten te huis gebleven) en Kees keek alweêr angstig naar de deur en zeide gejaagd: „Och waarlijk ’t is wel — ik word er zoo raar van,” en stond nog meer confuus dan straks in de woonkamer, en de kinderen die vader zagen schreijen, en moeder ook zagen schreijen begonnen een beetje bang te worden, en drongen zich om de moeder heen, en de jongste begon verschrikkelijk hard te huilen, en Fritsje die moeder vooraf beloofd had te zullen zeggen: „Mijnheer, wij zullen u altijd dankbaar zijn en liefhebben,” zei in de doodelijkste confusie in eenen adem de woorden van zijn avondgebedje: „Lieven heer bewaar ’s samen amen!”

Weinige oogenblikken later bevindt Kees Springer zich in de zoogenaamde priëlkamer die zich aan ’t einde van den tuin bevindt. Met verwonderlijken haast heeft hij zich van het tooneel verwijderd, ’t welk wij schetsten. ’t Was uittehouden geweest zoolang de deur der voorzaal slechts op een kier had gestaan, doch, toen zij geheel was geopend, en een vijftal zeer bekende personen niet langer hoorders maar ook aanschouwers van dat tooneel waren geworden, toen was het om te bezwijken geweest, „voort, Kees, voort!” Zijn gift was bezijden den kerkbuil gevallen.

Kees, zit er, met zijn beenen lang uitgestrekt, voor zich heen te staren. Hoor..... voetstappen klinken in den tuin..... „Waarheen!” De deur wordt geopend: „Kees! lieve Kees!” klinkt de zoetste stem, en — de jongeling houdt een schreiend meisje in zijne armen, een meisje — dat hem voor eeuwig zal toebehooren.

Geen zwarte vrouw: een blanke!!

Waar de schrijver van een gedachtenbeeld, (zooals wij de vrijheid nemen het stukje, getiteld: *Kees Springer in de kerk*, te noemen) zich een bepaald soort van lezers voor oogen stelt — wij willen het soort met den naam van denk-lezers bestempelen -- daar overziet de novelist een andere schare, en hij noemt ze — welligt een weinig pleonastisch: lees-lezers; daaronder verstaande, menschen die een uitspanning of althans geen *in*spanning zoeken.

Zóóveel is zeker, de novellen-lezer moet in verstaanbare woorden zien geschreven, hetgeen zijn gids hem gaarne doet gevoelen.

't Is nu de vraag of zulks geschied is? Neen, 't is niet gebleken waaraan de verwarring van den kantoorbediende moet worden toegeschreven, toen de direktur hem voor 't eerst in verhoor nam. Hoor: Door de bitterste omstandigheden en het vragen van den sur-numerair er toe gebracht, heeft Simon Laars, in den bewusten nacht zijn toestand voor hem blootgelegd. Hoe gaarne Kees hem in die ure een ondersteuning wilde schenken, hij had niet durven besluiten, om hem de weinige stuivers aan te bieden, welke hij bij zich droeg. Wát zou 't helpen en, slechts bij 't heengaan, heeft hij Simon toegestuurd: „Bid God, Hij kan helpen.”

Dat plegtige bidden! — Simon bad zelden, hoogst zelden, dat meende hij zelf en moeder Grietje had er dikwijls aanmerking op — maar — of dat geen bidden heet wanneer het hart gedurig zegt: „Onze God is zoo oneindig wijs en groot; *wij* zijn klein en onverstandig. God alleen weet wat ons nuttig is. Zoo als Hij 't geeft zal 't wél zijn.....” ? Toch, dat ouderwetsch geworden (!) knielen voor den Almagtige; dat vragen met gesloten oogen, en gevouwen handen; dat bepaalde vragen om vermindering van lijden of uitkomst in gevaren; dát, dát verstoutte zich die arme niet gaarne; doch, in dien nacht, in de diepste stilte van den nacht,

toen heeft hij 't gewaagd en heeft hij ter nedergeknield om uitkomst gebeden.... Erg vertrouwend? Vast geloovend? Dat weten wij niet. Toen Simon Laars zijn gebed had geëindigd, deed een toevallig gekraak van deur, kast, vensterluik of — wie weet wát, hem ontsteld overeinde springen. Men mogt hem bespied hebben! Niets meer vernemende maakte hij zich door 't verwisselen van zijn kantoorjas tegen den duffel tot vertrekken gereed, en — veelal de gewoonte hebbende om met zijn regterhand in den jaszak te loopen, terwijl hij de linkerhand doorgaands op den rug hield — vond hij al zeer spoedig het briefje, 't welk bij het licht eener gaslantaarn beschouwd, hem alras was gebleken een muntbillet van tien gulden te zijn.

Dát was dan de hulp van God: een aalmoes van de menschen! Een aalmoes! Een aalmoes!! Weg met een aalmoes! Beter sterven van gebrek dan tot zulk een schande te vervallen. Wie kon dat briefje hebben geschonken? Niemand anders dan de surnummerair. Goedhartig! maar — morgen heeft hij 't weder!" „Morgen is er geen brood, vader; geen brand, vader, geen...."

— Stil! stil!! stil dan!!! 't Is geen aalmoes!" heeft Laars weér bij zich zelve gesproken. „'t Is 'n gift van den Gever aller gaven. Geen *mensch* zal ik er voor danken; daar is geen brood, geen brand, het *moet* er wezen! Maar — zal de bakker, die hem kent, niet vragen: „vanwaar dien rijkdom?" Ja, hij zal 't vermoeden! en, in een gansch andere wijk der stad, bij een onbekende, werd het muntbillet N^o. 265 door Simon gewisseld.

't Is nu verklaarbaar dat de vragen van den direktEUR: of Simon ná 't vertrek der heeren alleen was gebleven, en wat hij op 't kantoor gedaan had, den armen, vreemden en eerlijk-hooghartigen man, in verwarring bragten; heel verklaarbaar; evenals zijn stilzwijgen over het vinden van een muntbillet in den zak van zijn duffel.

In 't voorbijgaan willen wij melden, dat de direktEUR — de heer Legaal — sedert de gebleken onschuld van den kantoorbediende, à propos van deze zaak, het allermeeft zijne oogen roemt; zijne oogen die hem nimmer bedriegen, en te vertrouwen zijn „als goud!"

In den loop onzer vertelling hebben wij de verklaring eener uitdrukking beloofd.

Wij spraken van een: „dommen brief."

Ofschoon wij nooit de eer hebben gehad tot het corps postambte-

naren te behooren — (wij hebben inderdaad sympathie voor dat corps, omdat het wel de eenige ambtenaren zijn, die werden aangesteld om ons een groot gemak in 't leven te bezorgen); ofschoon wij alzoo ook onbekend bleven met de „intime” werkzaamheden dier ambtenaren, en hunne verdiensten niet naar waarde kunnen schatten, zoo vernamen wij evenwel, dat er plagen voor hen bestaan. Die plagen zijn: Onduidelijke adressen; menschen die geregeld, alvorens den ongefranceerden brief in de bus te werpen, aan 't franceerraampje vragen: „of de brief nog meê kan;” en — onder meer dergelijken, tellen wij de „domme brieven”. Zelfs de postambtenaar zal vragen: „wát wij daaronder verstaan?” Welnu, 't zijn de brieven waarin geldswaarde wordt verzonden, en die men veilig, zonder aantekening denkt te kunnen verzenden, wanneer er slechts bij de sluiting, een pijp lak op vermorst wordt. Ziet gij, die brieven spreken: „Wij hebben fortuin!” Somwijlen onopgemerkt, blijven zij minder bewaakt; — daar is een Jozef Blank die hem bespeurt, de verzoeking maakt den dief, en de domme brieven berokkenen groote schade: schade aan den afzender of geadresseerde; aan den goeden naam van het corps der postbeambten — 't meest, aan de ziel van hem die misschien bidt: „Leid ons niet in verzoeking?”

't Een en ander diene tot narigt.

Een novelle zonder strekking?

Luister nog even. Kees doet zijn avondgebed:

— Ik dank U, goede God! dat Gij mij in dezen dag de grootste vreugde hebt geschonken. Gij weet het best of ik dankbaar genoeg ben, en Gij weet het ook of ik hoovaardig ben op hetgeen ik door Uwe kracht goeds mogt verrigten. 'k Was eigenlijk zoo raar; 't deê me plezier; en 'k had er toch het land aan — 'k hoop dat de Laarzen, en allemaal, er verder van zwijgen zullen. — Bewaar ons allen in dezen nacht; en leer mij gedurig, dat ik U zal eeren bovenal, door den naaste lief te hebben als mij zelve. Om Uw Zoons wille. Amen. — 'n Half uur vroeger naar 't kantoor, omdat Flink uit de stad gaat.

's H a g e ,

21 Augustus 1858.

J. J. CREMER.